

Figura 3
Lunedoara-Neva

Proletari din toate țările, uniți-vă!

LUCEAFĂRUL

ANUL V Nr. 18 (101) — 15 SEPTEMBRIE 1962

REVISTĂ A UNIUNII SCRITORILOR DIN R. P. R.

APARE LA 1 ȘI 15 ALE LUNII — 12 PAGINI — 1,50 lei

Niculae Stoian

Intoarcerea toamnei

Iarăși vine toamna, după datină,
Pomii, vechi datornici să-i despoaie:
Crengilor cu-aurării și platină
Să le smulgă cea din urmă toaie.
Numai nouă fruntea nu ne-o clatină,
Și, sub gânduri triste, nu ne-o ndoaie.

Cit or vrea involbureze-și coamele
Vinturile-a iarnă vestitoare,
Val-virtej în urma lor, ca scamele,
Frunzele incendiate zboare,
Ca să-și dezvelească sinii poamele
De sub regretatele frunzare.

Nici nătinga țingă n-o s-ademene
Ale verii trainice palate,
Ce-și nălțară umerii de cremene
Peste crengile de vint prădate,
Parcă-ar fi cu piscurile gemene,
Și din spuma mării intrupate.

Cimpurile se chircesc ca babele,
Cind sărutul brumei le-nfioară,
Paiele și spicele și boabele
S-au întors la vatra veche iară:
Ale omului au fost podoabele,
Cimpurile numai le purtără.

Constanța Buzea

Creangă

Cita pădure rabdă timpu-n frunză,
Și il revarsă toamna generos!

Eu zile lungi de dor străbat spre tine
Cind zile trec în fiecare clipă
Și pierd în zbor reala-necăcătura
De gânduri ce se-ntorc și nu se-ntorc.

Aș vrea cuvinte limpezi și supuse,
Dar văd păduri întregi într-un cuvint
De creangă, care larg pe cer se zbate,
Alit de încleștă trec prin pământ
Amare, rădăcinile. Și totuși
Acolo-s eu, imensă și gândind.

Vasile Nicolescu

Arbore — în toamnă

Filtrind prin coaja-mi aspră solarul tău contur,
Vulesc în mine codrii și harpe de azur.
Și te privesc, și nu ești. Și ești jur-impresur:
Luceafăr. Iris. Ciută. Tăcere și mormur.

Printre decanii frumuseții tipărite, Ion Agirbiceanu ne aduce bucuria unei sărbători literare, jubilară în egală măsură pentru maestru și pentru cititori. Atât vârsta venerabilă, cât și tinerețea perpetuă a inimii și dăci a condeiului, dau acestei aniversări nu spiritul oficial al istoriei literare, ci acela tonic și colorat al marilor sărbători populare.

„Luceafărul” urează maestrului Agirbiceanu ca tinerețea fără bătrânețe a folclorului nostru să nu-l părădească niciodată și îl urează ani mulți, fericire și forțe necontenit primenite în nobila-i menire de a trimite frumósul pe adresa tuturor inimilor cinștite.

ANNOU ÎN SEPTEMBRIE

I. D. Bălan

Niciodată, în istoria școlii rominești, n-au fost — ca-n dimineața aceasta de septembrie — atitea file de manual și niciodată atitua ochi, iradiind în fascinația unei sfințe curiozități, n-au sorbit, cu atitua pasiune, atitua slovă tipărită. Asta pentru că nicicind n-au fost atitea școli și-atitea manuale gratuite.

Copiii milioanei de analfabeți de odinioară, ai acelor care, ca-ntr-o firească descătușare, își scriau doar „dorul inimii pe fața perinii, cu cerneala ochilor și pana sprincenelor”, iar pe deseale acte de dări își lășau greu, ca o minie-năbușită, buricul crăpat de trudă al degetului mare, urmașii acelor oameni pășesc veseli în dimineața aceasta pragul miilor de clase. Ei sint schimbul de mine al constructorilor socialismului: pentru pregătirea lor la nivelul înaltelor cerințe ale culturii și tehnicii moderne, cîți profesori devotați nu zăbovesc și-n schimbul de noapte la masa lor de lucru, pregătind lecții, materiale didactice, manuale.

E o muncă adinc patriotică de o imensă responsabilitate. Mă gîndesc, de pildă, numai la nemărginita răspundere pe care și-o asumă autorul unui manual școlar, fie el și pentru clasa a II-a, a III-a sau a IV-a elementară, atunci cînd alege ori prepară singur bucățile de lectură. Căci dintr-un asemenea manual rămînem cu o imagine asupra literaturii pentru toată viața. Cine-și poate uita vechile lecturi din cărțile de citire?... Cine dintre cei ce-au învățat în vremea războiului și-a avut în mînă o carte de citire, de clasa a III-a primară, nu se cutremură și azi la amintirea acelei bucăți memorabile, intitulată *Capra lui Moș Savin*, și de care abia tirziu mi-am dat seama că era o frumoasă prelucrare a unei povestiri a lui Alphonse Daudet din „*Letres de mon Moulin*”, cartea care a devenit atit de populară și care a făcut pentru gloria scriitorului mai mult decît romanele sale.

De aceea mă gîndesc, cu prilejul deschiderii anului școlar, la marile îndatoriri pe care scriitorii noștri realist-socialiști le au față de micii învățacei, față de educarea estetică și instruirea intelectuală a generațiilor de mine. Nu cred — de exemplu — că un adevărat poet al epocii noastre poate rămîne indiferent față de următoarea noastră de poezie, chiar dacă ea se găsește într-un manual de clasa a II-a:

„Frumoasa toamnă și-a-mbrăcat cununa
Prin aer vintul flutură într-una
Micuțe frunze roșii-ruginii:
Parcă sint steaguri roșii, mii și mii”.

Chiar anonimul nu-i poate înghădi nimănu să scrie „versuri” despre toamna care și-a îmbrăcat cununa, pentru simplul motiv că o cunună nu poate fi îmbrăcată, sau despre vintul care flutură prin aer, pentru că, la urma urmei, vintul însuși e un fel de aer... în deplasare.

Școala de astăzi dispune de manuale bune, de o înaltă tinută științifică, și e de datoră Editurii Didactice și Pedagogice să ia măsuri pentru ca, în colaborare cu cei mai valoroși scriitori contemporani, să ofere elevilor din toate clasele bucăți de lectură cu adevărat clasice, luînd cu vîntul cu două din sensurile lui fundamentale, valoros și demn de a se studia în clasă.

Pentru scriitorii romini din toate timpurile, a fost o mîndrie de a colabora la opera de educare și instruire a copiilor. Să ne amintim de Creangă, Slavici, Coșbuc, Goșa, Sadoveanu, Topircanu și mulți alții, autori de prețioase manuale școlare, lucrate cu un devotament și o exigență pilduitoare.

Am citit de curind multe manuale realizate de scriitorii noștri și-am extras, cu emoție, din interesantul manual de istorie al lui Ion Slavici, următoarea mărturisire referitoare la felul cum a lucrat biografiile domnitorilor medievali: „Mi-am dat silința să le scriu așa, ca ele să fie o lectură ușoară și ademenitoare. Gîndul meu era ca profesorii de limba romină să poată întrebuiința această parte ca o carte de lectură. De aceea am construit frazele cu îngrijire și le-am analizat atit în ceea ce privește așezarea cuvintelor, cît și din punctul de vedere al interpretării, ca astiel să ajungă a da în mîna școlariilor un fel de gramatică aplicată. Nu am voit să mă cobor la nivelul școlariilor, ci mi-am dat silința de a-i ridică, cu ajutorul învățătorilor, la nivelul general”.

Fie ca, acum în prag de an școlar, scriitorii noștri cei mai buni, revistele literare să se mobilizeze mai mult în vederea ridicării la un nivel tot mai înalt a predării frumosului în școală, a literaturii romine în toate clasele. Succes deplin, în noul an școlar!

Desen de EUGEN MIHĂESCU

EUSEBIU CAMILAR

Convorbire cu tovarășul Eusebiu Camilar a căpătat, fără voia noastră, înfățișarea literaturii epistolare. Ne-a luat lista cu întrebările și răspunsurile și — când am crezut că vom trece la conversația dialogată, după datină — a spus: U — Bădiță, lasă întrebările la mine, fiindcă pe la Udești, și am să-ți trimit răspunsul de-acolo, într-un plic cu o carte, încât abia o să-l poată duce factorul poștal în țesca lui de picle. După trei săptămâni, poștașul a pus pe masa redacției această neobișnuită scrisoare:

PARERI DESPRE LIMBA

Răspund la întrebările privind limba română, însă numai în calitate de modest rostitor al ei. Pentru a fi îndreptățit să grăiesc și-n alte calități, ar trebui să fi ajuns prin modul de exprimare și prin opera literară, cel puțin model, și sănt departe de o astfel de virtute. Ceea ce spun e adunat dintr-o brumă de experiență și nimic mai mult. Aproape jumătate de veac am mers amestecat printre cîteva milioane de plămădituri, fără să-mi dau bine seama ce plămădesc anume. Deocir, după drum lung, m-am tras la o parte, să privesc și să ascult, și am văzut că ei frământau mereu materie elementară, s-o adauge unui monument străvechi, înnoindu-l și îmbogățindu-l. Abia cînd am intuit mărgeala operei, am rămas uimit și m-a cuprins sfiala și, cu modestie, am reîntret în lucrul plămăditurilor, și merg printre ei și astăzi, ucenic plecat și ascultător...

Cu puțin înainte de a mă așeza să scriu aceste rânduri, mă ațlam plecat asupra unei adîncimi a rîsorului Sucevei unde se răsfîrșiseră amurgul și cerul nemărginit. Stăm parcă suspendat între cerul de sus și cel al dîncimilor, și-n vremea asta, în apa bulboanei fîșgăia o viață extraordinară. Nesfîrșite valuri de ființe veneau din adînc către suprafața luminată, veneau în roiri calme, dar stătătoare ca obsesia, și din urmă fauna întunecimii mina alte roiri, cu persistență și îndârjire instincțivă de conservare. Și cum ajungeau la lumină, toarile o priveau mirate, cu ochii de mărgearuri și peruzele și se întorceau spre adînc, într-un calm și un echilibru uimitor, făcînd loc altor rînduri, pînă ce peste bulboana s-o lăsat întunericul cu un oblon negru, și cugețam la infinitul lucrurilor, la minunăția vieții și lumii, la mișcările și formele infinite ale materiei. Într-un microcosm multicolor și-n continuă mișcare, bulboana din riu conținea imaginea noianului omeneșc, înzînd necontenit către lumina de aur a civilizației. Mă gîndeam la noianul de făuritori ai limbilor și-mi dăm și mai bine seama cît de greu îmi va fi să răspund la întrebările interviului, căci, după cum bine se știe, limbile sînt poate cele mai complexe, cele mai „colective” dintre înfăptuirile umane, căci la care altă operă mai colaborează, necontenit, toate colectivitățile popoarelor, de la apariție și pe toată cărarea dăinuirii?

De la onomatopee și strigăt, pînă la cuvînt și limbă, o cale incomensurabilă, străbătînd toate treptele evoluției. În adîncul cuvîntului și imnului intuitiv, ca-ntr-o fîntînă cu adîncimi infinite, larmele vînturilor ciclonice, șiflurile pietrelor, bronziului și fierului și, dacă am avea instrumente fine ca raza, am putea sesiza în adîncul cuvîntului chemările păstorilor scîiți și sarmați; după cum o parte coplesitoare de cuvinte ne amintesc de blîndețea slavului harnic, cu care făuritorii noștri au împărțit aerul, apa și pîinea...

Evoluția limbii mă duce la comparația ei cu un lanț cu clopotei și clopote, văzut de mult în copilaria mea: cuvînt s-a adăugat lingă cuvînt, ca și clopoteii și clopotele pe lanțul acela fermecat, și toate la un loc, în o clătinare, scoțeau o cîntare deplină, trezînd inima pînă la bucurie. Vocabula înglobează istorie, geografie, etnografie, folclor.

★

Întîm în hora de construcție a limbii, de cum înțelegem și rostim primele două cuvinte, mamă și pătrine, și tot atunci ne înglobăm într-o putere învîltoare, și devenim colaboratorii unei opere cu vechimi teribile. Cred că limba este sora evoluției, căci nu se poate concepe evoluția fără expri-

mare. Să ne întrebăm împreună, cum ar fi arătat lumea, dacă exprimarea ar fi lipsit Pămîntul nostru, lucrat azi pînă la atom, poate ar fi rămas codru nepătruns, omul ar fi, și astăzi, un accident în ivirea și dispariția faunei. Limbile se îmbogățesc sau scad în raport direct cu valorile ce le reprezintă și le exprimă. Limbile au dus înainte și au răspîndit lumea gîndirii, au comunicat ideile, au făcut cunoscute valorile, au în limitele geografice ale popoarelor cît și între țări și continente. Cuvîntul a fost pretutindeni și-n toate, și cred că popoarele, într-o definiție simplă, nu sînt decît grupurile de oameni care au denumit la fel aerul, apa și pîinea și și le-au apărut împreună de restricțiile naturii și istoriei. Poporul nostru l-au alcătuit plușarul, păstorul și meșteșugarul, și limba noastră îi exprimă tocmai pe acești trei făuritori, dar ar fi o greșală de neiertat dacă am pleda, bunăoară, pentru limitarea limbii, de dorul nu știu cîruia arhaism, dacă am grăi ca pe vremea lui Ștefan

DESPRE MAESTRIA LITERARĂ

cel Mare, în era atomului, cînd limba română trece printr-o adevărată înnoire. Oricît de dragă ne-ar fi Miorîța, n-avem voie să întîrziem la graiul păstorului, și am fi ridicoli de-a dreptul dacă am săvîrși astfel de greșală și nici în vremea noastră n-am mai preia avea cu cine să ne înțelegem, căci fluvul limbii merge înainte necontenit, ne trece printre degete, ca fluvul celălalt, al timpului. Acceptarea, șlefuirea și asimilarea cuvîntului, trebuie lăstate pe seama făuritorilor, a căror experiență de mii de ani n-a dat greș, și mereu a acceptat și respins, ca un cumpănitor bun. Totuor ne rămîne magistru acest bun cumpănitor, pînă la stingere. Fiecare îi dînt-o limbă și folosește cît se pricepe și cît poate. Sensurile și rezonanțele cuvîntelor sînt infinite, coboară pînă la geneza noianului, și putem coborî pe rădăcinile etimologice pînă la ecoul pesterilor. Numai cine nu cunoaște aceste adevăruri nu află „corespondenții” în limba pe care o folosește, și caută să ia cu împrumut forțat, nefiresc, ceea ce bunul cumpănitor ia și potrivește cu un meșteșug uncori urcat la genialitate. Bunul și cinstitul rostitor caută să-și lărgescă necontenit aria cuvîntului, și va bine-merita cel ce va înfige, primul, boldul unui cuvînt nou, și va bine-merita deplin și cel ce va sesiza primul cît de frumos sună și cît e de plin de sensuri, bunăoară, neologismul bine împerechiat cu arhaismul... Pentru a fâuri cu bine aliajul dintre cuvinte, trebuie să avem geniul sau arta poporului, ceea ce e tot una...

Ucenicia la școala cuvîntului nu se sfîrșește niciodată, și cel ce se culcă pe-o ureche, crezînd că a învățat destul, rău face, căci limbile se primenesc necontenit și-n cursul scurt al unei vieți omenești. Cei mai mari scriitori ai noștri, Eminescu, Creangă, Sadoveanu, Caragiale, au fost ucenici pînă la amurg. Dacă arta lor a fost miraculos de frumoasă, se datorează și ivirii lor în literatură, pe fluvii nestăvilite al limbii firești, grătore de mulțimea poporului. Aproape toți contemporanii lui Eminescu, descălecați în arta literaturii de pe niște roșnante livești,

au pălit și s-au vestejit. În poezia marelui ipoteștean n-au intrat „stela”, „dona” și „capelura” donchijotilor, ci steaua și ptelele, cum le rosteau cele cîteva milioane de rostitori...

Scriitorul este minitorul întregului tezaur al unei limbi și de aceea este dator ca necontenit să-și perinde prin mîini, să-și păzească de pulbere și umezeală, să-l cîntărească, să-l numere și să-l adauge. Conștiința de minitorul de tezauru o au toți scriitorii adevărați, toți cei ce-și dau seama că limba exprimă ideile și sentimentele, că ea poate reconstitui lumile cu epocile.

Nu cred că s-ar putea scrie literatură fără stăpînirea tezaurului, cum nu cred că ar fi plouat cîndva cu mană în pustie... Lucrul cel mare al aliajului dintre vocabule îi revine și scriitorului. Adunînd valori și unindu-le, dîndu-le puterea vieții și farmecului armoniei, va alcătui o lăută în care bunii cumpănitori se vor asculta și-și vor da seama de valoarea fâurită, începută de mult și departe, în măruntaiele noianului. Și bunii cumpănitori nu-și vor pierde firea la auzul melodiei: ei știu că mai este cale înainte...

Poate aveau lor de vocabule va trebui să fie cîndva predată unui tezaur universal, valorii obștei a tuturor popoarelor, unei limbi unice. Și-n limba unică ne vom cunoaște contribuția, cum în limba de azi desluisim valori străvechi stratificate, și după cum pe fațetele blocurilor ultra-moderne desluisim desori, la lumina soarelui, rămășițe din siderurile și pulberile mării...

MUNCA LITERARĂ

M-am făcut debutul în literatură foarte de timpuriu, cred că la șaptesprezece ani, cînd mi s-a tipărit prima poezioară în revista „Moldova Literară” care apărea într-un sat din fostul județ Dorohoi. Dar de cite ori îmi aduc aminte de acele timpuri, mă înfior ca la trecerea printr-un suvoi de gheață!

N-am cunoscut în zilele mele decît munca. Ea mi-a fost lege și călăuză. În ea mi-am aflat echilibrul fizic și moral, în toate cumpenele. Dacă mi-aș putea permite să dau un sfat începătorilor, le-aș recomanda și lor munca. Mă adresez nu celor plini de sine, beți de orgoliu sau de teribilism, ci adevăraților artiști, oamenilor sobri și modești. Lor le recomand cea mai mare dintre valori și lor mă și mărturisesc. Față de cel ce fug de viață, am doar un sentiment de nedumerire: ce fel de că-și sau poeme vor scrie, dacă nu petrec prin miinile lor materia primă indispensabilă creației?

Foarte demult, mi-am dat seama, la început vag, pe urmă din ce în ce mai limpede, că cunoașterea se afla dîncolo de farmecul povestirilor lui Sadoveanu! Dîncolo de înclînare și miraj, am văzut munca teribilă, căutarea necontenită. Evocarea cere o mărțură, cunoașterea a timpurilor și, în privința acele, la conținutul sau de teribilism, ci adevăraților artiști, oamenilor sobri și modești. Lor le recomand cea mai mare dintre valori și lor mă și mărturisesc. Față de cel ce fug de viață, am doar un sentiment de nedumerire: ce fel de că-și sau poeme vor scrie, dacă nu petrec prin miinile lor materia primă indispensabilă creației?

Cînd l-am văzut prima dată pe Sadoveanu, am avut cutremurarea simții doar în copilărie, la apariția luceafărului. Mă ațlam la Neamț, Bateau chim-valea, iar astrele păreau focuri la stîlile Daciilor, abia plîșind pe culmi departe; la un fel de conac din vecinătatea mănăstirii, se zărea lumina într-un pridvor și se zărea un om semănînd cu Ștefan cel Mare. Era inconștient de puțin prieten. Umbre

Solohov, „Pămînt desfelenit”. Cartea mi-a deschis orizonturi, pe cînd mă frîmîtam în legătură cu crearea erorilor pozitivi din „Temelia”. Cei ce mi-o cunosc pe Onufrie Ochi-de-Vulpe, pe Cocoran și pe Rozalia, și chiar pe bătrîna apăsătoare Tănasoia, au băgat de seamă că au un pic de eroism. Am vrut să-i fac exemple pentru tărîni muncitori, în lupta dintre vechi și nou. Picul de căldură turnată în firea lor și în laptele lor e izvorul din simțămîntul de marele cu care am rămas după citirea cărții lui Solohov. Acest simțămînt a ridicat alul roșu al Rozaliei pe creasta întii clădiri a gospodărilor din Mălini; tot datorită acestui sentiment, Onufrie se înfăcă de furca înfîptă în pămînt spre a nu-și părăsi reduta incredințată lui de către partid. Cocoran și mărturisesc, între brazdele ogrorului colectiv, căre Ioana, visul despre viitorul satelor luminate de electricitate; Onufrie își mărturisesc același vis către Rozalia; n-aș fi putut vedea satele de peste ani, dacă nu m-aș fi împărțiat din plin din literatura sovietică; ea m-a învățat să văd viitorul cu ochii prezentului și să văd, în cel mai mărunț iudiciu al noului, dezvoltarea largă a viitorului. Acest lucru, după cum spuneam, l-am putut mărturisii, cu deosebită mîndrie, toți scriitorii noștri. Nu se poate concepe un roman al agriculturii socialiste, fără citirea romanului lui Șolohov, „Pămînt desfelenit”. Înainte de a trece la versiunea definitivă a „Temeliei”, am recitit acest roman și l-am studiat profund, pînă ce am priceput bine firea lui Davidov și a lui Nagulnov; cum am aplicat, eu, cu puterile mele această învățătură, e altă istorie și o știu mai bine cititorii.

PRIMUL BASCAL

Primul învățator, în puținul ce-l știu din arta literară, mi-a fost bătrînul domnului Vichente, de la noi din sat, om de o cultură colosală și scriitor al in-susii. La dînsul m-a dus tatăl meu, să mă cerceteze dacă e bun sau nu ce fac, dacă prețuiesc măcar doi bani munca pentru care „părăduiam lumina”. Rîndurile ce urmează fac parte, de altfel, din romanul „Fuga-n Egipt”, pe care-l pregătesc de mult. — Tu, băiete, mi-a spus, se prea poate să ai talent, dar ce să te săfulețesc? Îți dai seama cît ai avea de muncă și de suferință? Ca exemplu practic despre lume, viață, cunoaștere, îți voi istorii o întâmplare... Si domnul Vichente a început astfel o istorie plină de învățămînte.

Rămăsească cîndva, după primul război mondial, într-o pădure, niște cai, rămășițe ale unei divizii de cavalerie. Veneau tot mai des asupra lor oamenii și-și prindeau în arcane și-i duceau și-i puneau din nou la ham, dar în sufletul aproape sălbăticit al hergheliei se născuse un straniu instinct de apărare: cum se apropia oamenii, caii de la marginea hergheliei mărșălușeau scurți, parcă strănau niște santinele și atunci, cei tineri de tot, cei răniți, repele cu mîini și bătrîni, se cîrteau către mijloc, — în linia înfii de apărare rămîndu-și ca niște caii negri ca pana cobului.

Întro-ză mi am pornit în urma oamenilor mari, pre-găuții bine cu arcane și funii. Am pătruns dintr-o dată într-un codru vechi, cu carpeni încrînciți ca niște moșnegi. Pe urmă am ajuns la codrul mare, unde tăcerile și ecourile erau ca de lămoase temple antice. Tulpinile se ridicau drepte ca pilastrii și columnele. M-am uitat în sus, la acea lume a înlemnirii solenne și vedeam prin spărturile bolților de frunză, apa cerurilor. Am stat înmărmurit, ca fiul omului primitiv în fata naturii teroante. Cînd că îndată am avut ceea ce mai tîrziu avea să se chema și pentru mine, acel „simț al realității”. Tot mergînd cu ochii pe sus, m-am împiedecat și am căzut într-o baltă alcătuită din pămînturi mișcătoare. M-am scufundat în milurile negre, reci ca gheața. Mă zbatam și strigam, însă nimeni nu-mi putea veni în ajutor, căci începuse vinătoarea! Cu greu am ieșit, apucîndu-mă de niște rogozi, și am observat că înaintea mea se aflau nenumărate pămînturi mișcătoare, ca niște guri de fîntîni negre, gata să mă înghită. Unele erau acoperite cu pă-fioșii și flori amăgitoare. Deci, pînă dîncolo, în dumbrăvile marii vînturi erau nenumărate pericole! Trebuia îndrîjire, vrednicie! În timp ce eu mă tîram în coate și genunchi pe puțurile înguste de pari luncosi, în timp ce mă apucam și cu bărbia de cioturi salvatoare și-mi simțeam tot trupul zburlit de fiorii morții, cucerînd pămîntul fărîmă cu fărîmă, ceilalți se și duceau acasă cu cai priuși! Îi auzeam bine, chiuind departe, dar cu toate că rămăseam singur și se apropia noaptea, mă tîram înainte, în coate și genunchi, și mă ațlam și cu bărbia, căci zăriseam printre tulpinile codrului solenne un fantasmă albă. Era o minză răzleată. Atît de frumos glopla în dumbrava luminată de amurg, încît parcă trecea într-o apă a tanelor. Am stat din nou speriat ca fiul omului primitiv, dar urmăritura fantasmelor avea să se transforme în sete. Am văzut-o deodată cum sare, ca o săgeată din arc, peste un pîrau lat. Am rămas pe mal, cu sufletul la gură. M-am zvîrlit mai apoi în valuri, însă suvoiuil m-a dus la vale, departe și venea întunericul, și în preajma mea se auzea nechezatul fantasmelor, răș holotilor, căci încercat de ispititoare chemare. Fapt este că am avut tîria să nu mă las! M-am apucat cu amîndouă mîinile de rogozurile de pe mal! Am trecut dîncolo. Și iar am zărit fantasma! M-am luat după dînsa! Abia cînd s-a înnopțat de-a binelea, și m-am văzut singur între giunji încrînciți, m-am chircit la pămînt.

Peste citeva zile, cînd m-am întors în codri la prîns cai, simțurile îmi erau destul de bine șlefuite. Încercarea arcului se săvîrșea bine. Am trecut puțurile periculoase în fugă și ceea ce, cu zile înainte, fusese frică și spăimă, acum urcase la conștiință și la mîndria înfruntării! Către ea se săvîrșea și selecția asupra-mi puterea extraordinară, legea salvăriei. Cînd am zărit fantasma, am dat un chiot și m-am repezit în urmă! Pîraul cel lat și repede l-am trecut în citeva salturi. M-am apropiat bine de fantasmă. Păștea trifoiș și rincheza blind, ademînuindu-mă. Am vrut să mă apuc de coama ei, să-i sar în spinare, dintr-o repetiție! M-am trezit destul de tîrziu, cu capul spart, plin de sînge. Nespus de departe se auzea nechezatul holotilor, al năducirii reale. Și am încercat în alte zile, după ce mi s-a vindecat rana, prima rană din lupta cu iluziile. Aveam un sentiment sau, dacă nu cumva, conștiința

stranie că, prînzînd minza albă, și dîncod-o în sat, voi duce oamenii lumina în casă și bucurie pe masă, că eu însumi mă voi ridica în cîinste. Și setea urmării creștea! Mă chinuia un fel de ură asupra tuturor celor ce mai urcau în codri. Dacă mi-ar fi prins cineva fantasma și aș fi văzut-o dușă în funie către ograda cuiva, aș fi pierit de jale! Înșă ea se ținea bine, viețuind tot mai în adîncul tăcerilor, cu cît herghelia se împuțina și se apropia toamna. Apoi, la ruginirea naturii am văzut-o ultima dată. Apăruse acum în codri mulțimi de herghelii multicolore, herghelii toamnei, care se scutură și pier în vînt.

După ce a sfîrșit istoria, domnul Vichente a re-luat:

— După cum bine ai înțeles din întâmplarea aceasta, fantasma mea este Pegastul mitic, înariparea poetică. Mulți din cei ce urmăresc iluzia albă se înceacă de la primii pași, se sperie de la cele dîntii pericole, după cum alții perseverează, înfrîngînd cremeneta! Mulți se mulțumesc cu trecerea unui pîrau, această ispravă rămîndu-le supremă fapă pentru tot restul zilelor! Mulți cad ca-n fîntînile de dedesubtul pămînturilor mișcătoare, sub influența marilor artiști, și toată viața vor purta influența, ca pe-o haină străină, iar mulți, desi au putere proprie, nu muncesc destul, spre a-și smulge picioarele din țărîna abundentă a unor pămînturi numai de tre-cere! Oare înțelegi bine tot ce-ți spun?

ȘCOALA VIETII

Există și talente menite să poarte toată vremea umbrele Canelorilor și, de bună seamă, Alexandru Vlaheț și-a făcut o mîndrie din a purta pe umăr, în urma lui Mihail Eminescu, pe cărarea timpului, amfora cu Jocu lui Hyperion... Trecerea prin puterea curenților e o condiție a dezvoltării. Umii înving, alții se întorc înapoi de la lumina periculoasă, pînă în ajung dîncolo, călții! Prin contactul cu puterile creatoare, artiștii își află și-și înțeleg propria putere, ajung la o superioară conștiință de valoare lor. Poezia emiserei noastre e toată trecută prin arta lui Homer, această mare, fabuloasă prin vechime și adîncime, și fără existența acestui atlant, poezia întregii emisere ar fi fost lipsită de niște fibre smulse din rădăcinile timpului.

Toate generațiile și-au avut copiii-mîmne, hotărîți să răstoarne cu fu-gar totul, scoțînd drept jgheab cu popcii fluvii care duce pe coame înima omească... Cel ce nu țîn seama de nimic și nu cred în teribila interdependență dintre generații și lucruri înfăptuiesc doar goană în vînt, — și cred că nu-i bine să porrim în fugă la cel mai imens dintre dealuri, căci am fi sortiți să ostemîm repede, chiar dacă am avea în plămîni larga respirație a a-lergătorului de la Marathon! Adevăratul artist e călît la puterile uluitoare ale experiențelor, ca materia trecută prin temperaturi și atmosfere. Necunoscină nimic, nu vom putea crea nimic. În dobîndirea experienței și la turnarea operelor în bronz, marmură sau imagine, se cere cumpăna scufundătorului care-și drămuiesc aerul din plămîni pînă la fracțiunea de secundă, ne trebuie răbdare care este altă soră a geniului; cine are răbdare are de partea sa timpul, dezvoltătorul tuturor lucrurilor...

În ce privește munca, ea este sora de singe a geniului și unica putere care ne dă echilibrul, conștiința valorii și mîndria. Și numai prin ea vom putea da opere demne de frumusețea timpului nostru...

— Ia aminte! a rostit domnul Vichente, după o clipă zguduit de un fior. Cînd apucăm unealta cu care s-au scris „Iliada” și „Lucafeărul”, trebuie să tremurăm de griji... Urmărim fantasma Pegastului alb, avînd mereu în conștiința noastră credința că o umărim pentru Adevăr, Bine și Frumos, pentru a semăna în primăverea lumii măcar în. Va trebui să muncești pe brînci, să-ți însușești o cultură, căci astfel te vei afla pe tine. Să-ți păstrezi trupul și sufletul sănătos, căci nimic de eșeață superioară nu poate răsări dintr-un trup schimonosit de boale sau vicii și dintr-un suflet schimonosit. Pentru a servi cîndva arta, va trebui să ai o viață neîntinată, căci dacă e adevărat că arta are rost de educatoare, ea nu poate fi profesată decît de oameni cu înaltă și neîntinată morală! Boema bețiilor nocturne, a desfrîului și dezordinii, e invenție a unor înși fără talent care au vrut să lase în urmă măcar crîșme duhînd! Și, ce rost are poezia proastă, cînd viața și lumea sînt poeme ale tuturorului? Pentru ce am fi-gni frumusețea naturii, creînd ceva imoral, căci opera lipsită de viață este imorală, sfidarea prostească a Frumosului! Artistul prost falsifică adevărul, după mîntul lui obtuză, după sufletul lui schimonosit!

— Tie, băiete, nu-ți rămîne decît drumul acoperit cu spini, neînchipuit de greu, al foamei, setei și tuturor umilnitorilor! Oare vei fi în stare, dumnezeule? a ofat domnul Vichente. Te-aș opri la plug, dar tatăl tău nu are plug, și să te trimită argaț la alții, nu te îndemn, căci argația e crimă la adresa omului!

Domnul Vichente a tăcut și se vedea bine că se muncea stăpînuindu-se să nu rostească un cuvînt greu.

— Ce va trebui să fac, doamne Vichente? am întreat cu gura uscată.

— Du-te în lume!

— În lume?

— În lume, la școala călîrij teribile. Numai așa, trăînd totul, vei avea ce spune oamenilor.

Și am plecat în lume, să-mi dobîndesc experiența de viață, în vîltoarea selecției.

Udești, august, 1962.

ȘCOALA VIETII

I-am cumpărat copilul un ghiozdan de vinilin, uniformă, caiete, condei și tibisire. A dorit copilul și niște cărți, un abecedar și-o aritmetică. I-am spus că le va găsi la-nlia zi de școală, rînduite în fața lui pe pupiiru și că ele sînt darul pe care poporul îl face în fiecare toamnă celor citorva milioane de școlari. Și iată, de vreo două săptămîni încoace, Tîmurel a lăsat deoparte „pî-tolul de tit olimpic”, născocînd un joc nou: se preumblă cu ghiozdanul prin odăi, ca pe bulevard, se oprește între masă și pat ca la răscrucea din strada Izvor, așteptînd ca semaforul să-i arate liber; și imită cu frenetie și autoritate fluierul milionului, clopotul

tramvaiului și claxoanele. A învățat și o literă, o singură literă, cea de început și o scrie, mai mult ca un desenator decît ca un caligraf, umit că litera asta, A, seamănă cu o scară de zăugar lîlputan. Dintr-o nostalgie neîmplinită, de dascăl, am încercat să-l

mai învăț o literă, ca o jumătate de covrig, și am leșat perechea de sunete într-un cuvînt. Copilul a rămas cu gura căscată în fața primei revelații grafice: a! Erau acolo, pe fila de caiet, acul bu-nicii, acul trandafirului și acul albinei. Aș putea să jur că băiatul realiza, citîndu-și primul cuvînt scris, realitatea pe care noțiunea o reprezintă, în cele trei ipostaze practice ale ei: de crotitoare, botanică și zoologică. Poate că tot atît de mult ca și el, eram și eu cuprins de-o emoție fără margini, el într-o clipă înedită, fără amintiri și similitudini, eu într-o clipă plină de nostalgia și regret.

Așadar, în dimineața cînd revista aceasta apare la chioscuri ca o floare dreptunghiulară de hîrtie, literă și culori, strada, între casele noastre și clădirile școlilor, cunoaște un pieton nou, înalt de-un cot și jumătate, dar pitul care trece printre oame-nii mari este serios pînă la gravitate: nu mai este copil. A devenit elev și, în viziunile sale interzicate, o pe jumătate inginer și cosmonaut, agtonom și chirurg. Prima literă învățată și dă aprioric acest drept, neștiind că visul e dator de aci încolo să treacă prin inima nu știu cîtor necunoscut ale algebrei, prin literatură, prin formulele chi-

miei, prin adînci și uriașe zone de lumină intensă, solară, a celor cîteva milenii de cultură. Prin cea mai mică pietonă ai ei, strada capătă, în ciuda frunzelor arămi care zboară de pe crengile copacilor și în

ciuda ploilor autumnale știute la solștii, o înfățișare de surprinzătoare primăvară, cu o lumină plentă, cu ghiocci și cu vrăbi care se amestecă de-acasă pînă la școală, în fluviul cotidian al oamenilor maturi. N-ați băgat de seamă? S-au deschis școlile! Un nou rînd de copii învățat alfabetul și pornesc așăzi la drum cu prima literă. N-ați băgat de seamă? Ori ați uitat? De la acest abecedar modest, pe care poporul îl împarte gratuit milioaneilor de noi școlari, poezia învață a-și deschide aripa celei dîntii metafore, iar știința învață a pătrunde în oceanul marilor

taine încă nedelusite. Tot ceea ce ține de acest miracol începe de la prima literă. De la A...

Petru Vintilă

AGRIBICIANU

LA 80 DE ANI

La 19 septembrie, Ion Agribiceanu împlinește 80 de ani. Opera sa, constituită din câteva zeci de volume, de schițe, nuvele, povestiri și romane, puternic influențată de realism, mesajul ei plin de umanism, strălucirea artistică, autenticitatea vieții din atâtea și atâtea pagini ale ei, locul important pe care această operă îl ocupă în mișcarea literară din prima jumătate a secolului nostru, toate fac ca această aniversare să fie o sărbătoare a literaturii noastre.

Reprezentativ scriitor transilvănean, rămas neconținut în mijlocul provinciei sale de baștină, cronicar de-a lungul anilor, de la începutul veacului până în zilele noastre, al naturii, oamenilor și înfrământărilor sociale de acolo, Ion Agribiceanu s-a născut, cu optzeci de ani în urmă, în inima Transilvaniei, în preajma Blajului. Este fiu al satului transilvănean, fiu de oameni din popor. Tatăl și mama sa sînt țărani. Într-un cadru sănătos de familie, în mijlocul satului și al naturii, crescînd în amănunțime viața, răsărîndu-i în inimă povești și cîntece populare, se așază primele puternice impresii despre lume în conștiința celui ce avea să devină marele scriitor Ion Agribiceanu.

Încă de la Blaj, în ultimele clase de liceu, el începe să scrie poezii, pe care le publică în ziarul local **Unirea**. De altfel, chiar la **Semănătorul**, mai târziu, acest fecund prozator a publicat la început tot versuri. Proză începe să scrie în anii studenției, la **Budapesta**, sub influența modestului prozator ardelen **Virgil Oniș**, iar apoi sub cea a doborât de semnificativă a înorilor pe care o aduceau încă de la început nuvele lui Sadoveanu în desfășurarea vieții satului. Primele sale nuvele și povestiri le publică în ziarul **Drapelul din Lușoaj**, apoi în **Lucașeștii**, revista românească ce apărea pe atunci la **Budapesta**. De-a lungul anilor, Agribiceanu, mîrgîindu-se a-și lua subiectele din lumea ce-i era bine cunoscută, a Transilvaniei, dovedește largă popularitate a scrierilor sale publicînd în nenumărate reviste de pe întreg cuprinsul țării: **Ramuri**, **Viața Românească**, **Flacăra**, **Transilvania**, **Pașii**, **Iluzii**, **Costineasa**, **Adevărul literar și artistic**, **Cuget românesc** etc.

Tînărul scriitor era moștenitorul și continuatorul unei glorioase tradiții în literatura transilvăneană, ilustrată în chip strălucit prin opera lui Slavici. După o lungă perioadă de vegetare provocată de erezii latiniste care artificializau limba lipsind-o de forță creatoare, această literatură renăscuse sub impulsul exemplului lui Slavici însuși și a direcției „realismului popular” promovată de acesta la **Tribuna**, al cărui prim strălucit rod a fost **Coșbuc**. Din Slavici și din **Coșbuc**, lăsînd la o parte pe scriitorii mai mîrunți, descind apoi: **St. O. Iosif**, **Goga**, **Agribiceanu**, **Rebreanu** și încă mulți alți din scriitorii de seamă ce ni l-a dat Transilvania de la sfîrșitul secolului al XIX-lea încôace.

El se afla în fața suferințelor unui țărăn român supus unei duble asuprii: naționale și sociale. În prima fază a activității sale literare, în deosebi pînă la 1906, el a putut încă vedea totul într-o bună măsură estompat, fără suficientă precizie și profunzime. Contribuția la această tradiție literară de care am amintit, întrucît înaintași cunoscuseră și înfrățiseră suferințele țărănești mai puțin acute, propria experiență a tînărului scriitor, care cunoaște o viață țărănească ceva mai îndestulată în cadrul satului natal, iluziile intelectualelor mic-burghize, oricît de bine intenționate, complicate cu influența diversurilor burghize din epocă și a educației teologice. Așa se explică, în proza lui Agribiceanu din primii ani, o ușoară nuanță idilică, o anumită notă împăciuitoare, poate mai de grabă un fel de răbdare creștină.

Popasul de patru ani (1906-1910) în satul Bucium Sasa determină, cum am spus, o hotărîtoare întoarcere în creația lui Agribiceanu, cu alți mulți mulți cu ei și în vorbă numai de un sat de țărani săraci și muncitori, dar de un sat în care, datorită exploatarea auriere locale, ravagiile pătîrinderii capitalismului erau mai evidente, într-o perioadă în care asuprirea socială și națională a țărănilor romîni

sporise și dăduse loc la numeroase mișcări, unorii de mare amploare și răsunet. Scriitorul sosea deci în satul din Apuseni pregătît pentru a vedea și a înțelege mai bine adevărul vieții țărănești. De altfel, singur avea să mărturisească mai târziu puterțile impresiei ce i le-a produs această grea situație socială a țărănilor. „În deosebii m-a impresionat latura de suferință din viața sătenilor... Mai ales primul patru ani de viață sătenilor... Mai ales primele mizerii ale vieții de la țară”.

În aceste împrejurări și concepția de artă a scriitorului se precizează în chip firesc, mai bine încă în acești ani el are prilejul să se ridice împotriva tendinței de a falsifica prin idilizare viața satului în literatură, împotriva celor care „aduc în scrierile lor pe țărani sau viața lui numai ca un spectacol pentru boieri, ca o variație, ca o curiozitate”, arătînd că literatura are menirea de a descoperi viața, în sensul dezvăluirii adevărului din ea.

Așa se formează puternicul realism al celor mai bune pagini din opera scriitorului, realism care biruie foarte adesea exaltările și confuziile lui de început, anumite tendințe idiliste, sămănătoriste, poporaniste sau mistice care-l îmbiau. Aici este obria strălucirii și temeiniciei creației lui Agribiceanu, pe care noi experiențe aveau să le sporească.

Din acest moment scriitorul începe să dea în schițele și nuvele sale imagini ale satului mai veridice, deci mai dure decît cele din primii ani; el începe să vadă mai limpede că țărănimia trăiește „în întineric”, într-un întineric care nu e numai spiritual și de care nu ea este vinovată. Natura aproape dispare, imaginea ei dulce, odihnită și plină de poezie devine mult mai rară în proza lui Agribiceanu. Tablourile de natură sint acum fugare, în genere aspre, în acord cu desfășurarea sumbră a povestirii unde pe primul plan rămîne omul cu suferințele lui. Scriitorul schitează în cele mai bune pagini ale volumelor sale profunde și caracterice bine conturate, tipuri vii individualizate, totdeauna însă proiectate pe fundalul vieții sociale.

Realismul scriitorului face în această vreme serioase progrese. O dovedește faptul că galeria eroilor săi, chiar din lumea satului, se lărgeste. Nu mai sînt numai „țărani”, sînt pădurari, potocvari, cizmari, dascăli, preoți, învățători, primari, sînt de mai multe naționalități, sînt săraci și bogătați, scriitorul observînd și punînd în lumină condițiile necinstite în care soproște aveau acestora din urmă, dezumanizarea lor (**Copiii**). Condițiile grele de viață, exploatarea, munca fără dreptăți și răsplăți, existența tragică din această pricină a oamenilor sînt puternic reliefate din cîteva trăsături, în nuvele de mare forță, străbătute adeseori de un zguditor dramatism, cum sînt **Iarnă grea**, **Mortul**, **Ceasul rîu**, și mai cu seamă cele două neuite capodopere ale literaturii noastre: **Fetele** și **Luminții**.

Firește, în condițiile acestui realism în continuă dezvoltare și în împrejurările istorice concrete ale Transilvaniei, scriitorul nu putea să nu facă loc în paginile sale intelectualei romîni din această provincie, cu îndatoririle, cu luptele, cu eroismul, cu ispitele, cu umilințele și căderile sale. Burghezia satelor și a orașelor, frămîntările urme în care se zbate această lume, unorii alături și deasupra țărănimii, este deasemenea prinsă veridic de scriitor în numeroasele sale romane, în deosebi în „**Povestea unei vieți — Legea trupului**” (1912), „**Legea minții — Povestea altei vieți**” (1927) — imagini ale vieții sociale în care se desfășoară dramele de conștiință — și mai cu seamă în cea strălucită, sumbră și surprinzătoare creație care este romanul **Arhanghelli** (1914). Impresionant prin amploarea frescei, prin bogăția de fapte, forța și profunzimea surprinderii fenomenelor sociale, prin siguranța individualizării unui mare și foarte variat număr de eroi, de asemenea prin soliditatea construcției, fiind pe toate planurile o verigă între **Mara și Ion**, romanul cel mai de seamă al lui Agribiceanu înfrățit

șieșază disoluția morală, distrugerile materiale pe care le aduce pătîrinderea capitalismului într-un moment social mai avansat decît cel înfrățit de Slavici în **Comara și Moara cu noroc**.

Războiul, cu ororile și nedreptățile lui, poate și unele ecouri ale frămîntărilor sociale din această vreme din Rusia și de la noi, adîncite dezamăgiri ce urmează primului război mondial îl fac pe scriitor, în anii ce urmează, să intrupez în scrisul său ura pentru măcelurile între popoare, durerea în fața nedreptăților ce se făceau celor umili ce suferiseră pentru o țară și o viață mai bună, și aceasta duce la o adîncire a realismului său. Mica nuvelă **Adăpost de-o noapte** este deosebit de semnificativă nu numai pentru episodul emoționant în simplitatea lui pe care-l consemnează, dar, mai cu seamă, pentru întrebările ce și le pune în fond scriitorul în legătură cu cauzele nedreptății din societatea burgheză și pentru perspectivele ce i se întredeschiddea de a răspunde just la aceste neliniștitoare întrebări.

Formația sa, mediul în care a viețuit în anii dintre cele două războaie mondiale, condițiile istorice concrete, nu i-au îngăduit scriitorului să ajungă la acel răspuns care ar fi determinat o treaptă nouă în dezvoltarea realismului literaturii sale și de care era așa de aproape atunci cînd scria nuvela **Adăpost de-o noapte**. Dar scriitorul, care cunoșcuse atât de profund suferințele poporului și care vedea continuarea acestor suferințe și desmățul reprezentanților claselor exploatare, nu se putea acomoda cu această lume. În romanele ca **Războiul și Seceta** (1934) și **Seceta** (1938) el face o satiră ingenioasă, plină de vervă, unorii sceptică, dar totdeauna ascuțită, în deosebi a politicianismului și a administrației dintre cele două războaie mondiale, dar, în ultimă instanță, putredii și monstruoasei societăți burghezo-moșierești, cu nenumerabile ei tare.

Operele lui Ion Agribiceanu se îngrămădesc mîșvă înaintea noastră. Volumele de nuvele: **De la țară**, **Donuș Iubiri**, în **clasa cultă**, în **întineric**, **Prăpastia**, **Din război**, **Datorii**, **Stafia**, **O zi însomnată**, **Popa Manu**, **Luncșoara din Păresim**, **Ceasuri de seară**, **Trăsurica verde**, **Chipuri de ceară**, **Dezamă-**

Gînduri apropiate

M-am întrebat de multe ori dacă scriitorii nu încearcă un sentiment de teamă și jenă în momentul suprem al publicării unei opere. Tot ce eu gînd și simțiu eu pus în eroii creați, iar aceștia, la îndemna oricui, repetă vorbirea cu sine însuși a scriitorului. De fapt opera literară este și o mărturisire publică a concepției de viață, a speranțelor, a îndoielilor, a desneajdelor trecătoare ale autorului. Și toate acestea le arăți unei mulțimi de necunoscuți. — Cred că numai un sentiment irezistibil de mistuie, de chemare, numai o forță elementară de natură celei care creează viața poate duce la trecerea acestui prag care este publicarea. În opera lui Ion Agribiceanu se simte forța de neînvingătoare a chemării de scriitor. El a înțeles valoarea supremă, iar termen de comparație, a vieții umane. Omul dă valoare universului. De aici strălucința lui Ion Agribiceanu de a se înțelege pe sine și pe ceilalți adînci, de a lămurii căile pe care țărul se instaurază în lume și degrădează majestatea persoanei umane. S-a aplecat auzul cu inima și cu mintea spre cei care duc lupta vieții, învingătorii sau învinși, i-a înțeles, a descoperit pentru ei și pentru alții, ce poate face pe om neîcizit sau fericit.

Cine a cunoscut pe pînînții lui I. Agribiceanu, înțeleg mai bine structura lui suferințelor. În vîd și aceea pe Nicolae și Ana Agribiceanu, îmbrăcați în strine românești, falnici și cu demnitatea nobeliei autentice a țărănilor. Seriozitatea în fața vieții își are rădăcini adînci în această ascendență. I. Agribiceanu și-a cultivat ogorul literar cu aceeași sîrînă neostentivă ca și neslăvitul și de strămoși țărani farină dădătoare de pline. Zi de zi și în vedeam, noi, copiii, stînd la masa de scris, învîd în noi de fum de țigăre pe care de multe ori le făcea singur. Mama, cu o vastă cunoaștere a literaturii naționale și universale, era de multe ori primul critic al scrierilor terminate. Și astăzi, la 80 de ani, lucrurile merg cam la fel în casa din Cluj a lui I. Agribiceanu. O trăsătură a lui Agribiceanu a personalității lui I. Agribiceanu este interesul foarte viu pe care l-a avut și-l are pentru știință. Ne spunea de multe ori că i-a plăcut matematica și fizica în școală, dar astăzi de cîte ori mergem acasă în discuții despre ultimele evenimente științifice. Problemele legate de zborurile cosmice îl interesează în deosebi.

Dealții lărgimea de vederi și de preocupări este un element caracteristic al sărbătorilor lui de astăzi. Respectul pentru om l-a făcut să nu încerce să-și impună părțile și credințele nici cel puțin nouă, copiii. În dorin și noi astăzi, la 80 de ani, încă mulți ani și sîndate.

Prof. univ. Ion I. Agribiceanu

gire, Amintirile, romanele: **Povestea unei vieți — Legea trupului**, **Arhanghelli**, **Legea minții** — **Povestea altei vieți**, **Stana, Dolor, Biruința, Răboiul Sf. Petru, Seceta**, **Licean**, odinioară și multe altele — ne oferă o lume întinsă, variată, bogată, plină de trude și aspirații, de păcate și vise, un adevărat urșac capitol de istorie relată de acesti Transilvăneni cărora scriitorul i-a rămas atît de credincios. Este aici o impunătoare parte constituită a literaturii noastre din prima jumătate a acestui secol, cu atît mai măreață, cu cit, de un capăt pînă la celălalt, creația lui Agribiceanu este străbătută de credința pe care scriitorul o exprima atît de limpede în 1937, cu ocazia împlinirii vîrstei de 75 de ani: „făcerea scriitorului s-a învîrat și un luptător pentru desăvîrșirea vieții contemporane”. Alături de noi, în fruntea noastră, în aceste vremuri de dreptate pentru țărănimia scumpă inimii lui atîdată obijduite, astăzi, la împlinirea celor 80 de ani, scriitorul Ion Agribiceanu, ca totdeauna modest și harnic, mereu cu condeiul în mînă, continuă să fie un luptător. Chiar mai mult decît atîta. E un exemplu și un simbol.

Omagiul nostru, al tuturor, este tocmai de aceea cu atît mai fierbinte și mai din inimă.

Mihai Botez

G. C. Nicolescu

Fotografia: ION MICLE

ÎN ANII NOȘTRI

UN MAESTRU AL SCHIȚEI

Octogenarul sărbătorit este unul dintre scriitorii care au adus o contribuție substanțială la dezvoltarea schiței și povestirii în proza românească. Povestirile molcom și duioase, vibrînd cu înflorare la durerile celor umiliți și ofensați, Agribiceanu făurește numeroase bijuterii literare. Zbuciumul năvalnic al sufletelor chinuite, freamătul naturii, revolta izolată a năpăstului împotriva stăpînului hain răsărit viu în cărțile lui. Pentru Agribiceanu, explorarea unor medii sociale inamamă descoperirea fondului uman superior al oamenilor simpli, stigmatizarea viciului moral al bogătașilor meschini. Secvențele de viață, selectate în diverse schițe, emoționează prin tragișmul lor, acoriunde grave se infiripă într-un cîntec trist. Viața oamenilor sămăni le cumpulit de grea, spune Agribiceanu în schițele sale. Feteleaga e o văduvă oropeată, are copii mulți, dar îl mor pe rînd tot, ea se trudește amarnic, ajutată de calul Estor, bătrîn și ciolănos. Cară piatră la unii și la alții. Cînd îi moare ultimul copil, Păunța, Feteleaga își vinde calul ca să cumpere sicriu și giuguri albe. Agribiceanu concentrează, în puțină pagină drama unui viețî întregi, densitatea naratăii rămîne notabilă.

Baba Mlia, din schița „Luminții”, încearcă să scrie un apîn în ultimele clipe ale vieții luminate de ceară. Moartea o surprinde cu iteață și ultima dorință nu și-o poate îndeplini. Faptul banal, într-un anumit fel, devine lute sensuri mai adînci: imposibilitatea unei bucurii, fie și în ceasul din urmă, apare limpede. Mătușa Veronica asistă, doborâtă de jale, la moartea feciorului ei, apoi, aparent resemnată, dăruiește tot ce avea celor din jur, îi face lui Dumitru o înmormîntare frumoasă, se culcă și așteaptă să-i vină sfîrșitul. Navitatea ei îl produce dezamăgire, nu poate muri atunci cînd vrea. Toropită de foame, găsește în pod un săculeț cu secară și pornește cu el la mîcinat. Universul rural e sumbru, apăsător, și tot se întrebă ca Feteleaga: „adică de ce mai trăiește omul în lumea asta?” Oamenii nu pot zîmbi în fața naturii plină de violențe. Demnitatea nu-i năvălește și — așa cum aminteam mai sus — unii știu să se răzbuie pe cei care i-au nedreptățit. Boierul Martin (din schița „Păcalul”) va plăti scump pentru legătura sa vinovată cu

femea argatului Buduz. Neclintit în hotărîrea sa, tăcutul Ion îl ucide pe stăpînul necinstit. Costea Pădurarul (în schița cu același nume) nu suportă ca fiica lui să fie batjocorită de un „domnisor” și face acestuia de petrecanie. În prim plan revin mereu portretele conturate în linii sigure și sugestive ale protagoniștilor, săteni asurziti, Sufletește, ei sînt „omenii dintr-o bucată”. Infirmități morale nu se pot descoperi la astfel de ființe. Și e relevantă minucia cu care Agribiceanu le munepe finele caracterologice. Știința de a găsi acele împrejurări care să permită definirea personalității îi este specifică scriitorului. Exemple se pot alege din cele susmenționate. Vom adăuga și altele. Războiul, cu urmările lui nefaste, este condamnat cu țărî scriitorul exprimă un categoric protest prin literatura sa. Tragedia lui Miron, ologul „strivit de nenorocirea lui” — cum spune Agribiceanu — se desfășoară lent, încordat, căpătînd virtuți simbolice. Insingurarea mutilatului e determinată de consecințele injustiției sociale. Atunci cînd, în scopul de a-l înșela pe săteni, se împart cîteva pețete de pămînt, ologul este uitat. Unii la trecerea prin comună a unui general înzonzonat, primarul îl asază pe Miron în sîrul înțit, mîndru „că poate arăta din satul său un invalid din de prăpădit” (notează cu vădită ironie scriitorul). După ce trece clipa solemnă, Miron rămîne pe sosea, în praful ce o uriașă gingărie, uitat de ceilalți. Ologul nu mai întrezărește vreo rază de lumină în viață și conchide că-și fost mai bine dacă muria.

Vasile Lungu vine de la mări depărtări pentru a-și vedea feciorul în spital. Rana primită pe front îl doborîse între timp pe Dumitru al bădăului. Tatăl îl bocește, în versurile ștute de mult, soldații îl ascultă înduogăși. Insistăm asupra măiestriei cu care conduce Agribiceanu firul epicii. Tatăl parcurge un drum al cunoașterii adevărului și treptat reușită să asculte înduogăși. Sfințica linca adăposteste pentru o noapte pe un soldat venit de pe front, stîrnind minia cocoanei care se teme de exantemă. Contrastul dintre atitudinea personală față de pribeagul nenorocit, subliniază pozițiile lor sociale o-puse. Dragostea și natura — asociate ca în producțiile populare, intervin în unele schițe și scriitorul reliefează intensitatea senti-

După o îndelungată și rodnică activitate creatoare, de peste o jumătate de secol, care l-a situat pe un loc de frunte în istoria literaturii romine contemporane, Ion Agribiceanu nu a depus încă pana de scriitor, pentru binemeritata tîmna a bătrînetii. Ca și Mihail Sadoveanu și Tudor Arghezi, ca și alții reprezentanți de seamă ai vechii generații de creaători, autorul **Arhanghelli** nu s-a putut împăca de loc cu ideea pasivității, nu s-a izolat la umbra unei glorii demult și definitiv cucerită. Dimpotrivă, întregind înalte sensuri umane și sociale ale luptei de azi a poporului nostru, a făcut din scrisul său, cu sinceritate, un mijloc eficient de sprijinire a acestor lupte. În anii noștri, arăta dr. Petru Groza, scriitorul „a rămas sincer atăsat muncii poporului romin pentru construirea unui viitor fericit”.

În publicările clujene din **Unirea** (Tribuna și Steaua), ca și în ronele din cele bucurănești (Lucașeștii și **Viața Românească**), numele lui Ion Agribiceanu a putut fi deseori înfrînit, însoțind fie nuvele, schițe și povestiri, multe din ele inspirate din actualitate, fie articole de atitudine civică, amintiri, însemnări și îndrumări literare. Toate cele publicate dovedesc că marile probleme și frămîntări ale epocii contemporane, evenimentele și realizările mărete din țara noastră au aflat un viu ecou în inima și conștiința scriitorului. Ion Agribiceanu s-a integrat cu sufletul descheris eforturilor mărete ale poporului nostru pentru făurirea unei vieți libere și ferice, de oarece, după cum însuși mărturisește, „scriitorul dacă e autentic, adică dacă are talent, trăind în lume, între oameni, ca oricare muritor, este cu neputință să nu fie mișcat de viața omenească. — a sa și a semenilor săi — de frămîntările sale și ale societății în mijlocul căreia trăiește, și să nu încerce a le prinde așa cum se reflectează în sensibilitatea și conștiința sa”.

Concomitent cu munca de creație literară propriuzisă, de revizuire și sfeluire migăloasă a unor scrieri mai vechi în vederea reeditării, de creare a unor noi schițe și povestiri despre oamenii de azi, Ion Agribiceanu a fost prezent continuu în publicatiile noastre, consemnînd cu pasiune și mărturisindu-și deschis atitudinea față de diferite probleme și evenimente. Amintim, în acest sens, articolul **Imperativul epocii** (Tribuna nr. 51, 27 decembrie 1960), în care saluta cu entuziasm **Declarația și Apelul** Consfăturii de la Moscova a reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești, din 1960, subliniind că „ne simțim cu toții responsabil pentru efortul pe care trebuie să-l facem fiecare în domeniul nostru de muncă, pentru menținerea și întărirea păcii”. De asemenea, trebuie amintit și articolul **La început de epocă** (Lucașeștii nr. 3, 1 februarie 1960), prin care transmitea un cald mesaj de simpatie întîlnirii de la București a tineretului din țările balcanice și din zona Mării Adriatice, pentru apărarea păcii. Iar cînd o serie de sociologi, filozofi și oameni de știință occidentali, intru-niți la Rheinfelden în Elveția, au susținut că imul-ficarea bunurilor de larg consum și automatizarea proceselor de producție duc la „sărăcirea spirituală a omului și a societății, la plictiseală și dezechilibru psihic, scriitorul nostru nu s-a putut abține să nu combată aceste teze retrograde, inumane, în articolul **Perspectiva sărăcirii spirituale a omului și societății?** — Nu! (Tribuna nr. 51, 17 decembrie 1959), în care, aducînd exemple concrete, scria: „Realitatea din țările socialiste demonstrează că progresul tehnicii, condițiile în care munca nu mai e o povară pentru om, duc dimpotrivă la o înviorare spirituală, la o înflorire nemaiîncusată a artei”.

Față de impunătoarele realizări social-economice și cultural-artistice obținute de poporul nostru în regimul democraț-popular, Ion Agribiceanu și-a manifestat de nenumărate ori adevărată bucuria și mîndria. Edificatoare în acest sens sînt mai ales articolele **Realizări fundamentale** (Tribuna nr. 30, 27 iulie 1961), **Meditație în septembrie** (Steaua nr. 9, 1960), **Arătura adîncă** (Tribuna nr. 34, 23 august 1962), **Laus laboris** (Lucașeștii nr. 1, 1 ianuarie 1960) și altele. În articolul **Meditație în septembrie**, de pildă, scriitorul octogenar de azi, arăta: „Deși se spune că un bătrîn va vedea mai frumoase zile tinereții sale, el nu va putea însă să neghe adevărul că poporul nostru merge spre condiții tot mai bune de viață și că suferințele sînt în scădere. Nu va putea să nu recunoască evoluția spre o tot mai înaltă umanitate”.

Multe din articolele publicate de Ion Agribiceanu în presa noastră, în ultimii ani, conțin fie omagii aduse marilor creatori clasici și contemporani, fie a-tente și călduroase îndrumări adresate tinerilor scriitori. Așa sînt articolele „În memoriam...” (închinat lui Eminescu, Tribuna nr. 2, 14 ianuarie 1960) și **Cîteva note** (despre Caragiale, Steaua nr. 6, 1962), **Caragiale la Blaj** (Tribuna nr. 23, 7 iunie 1962), **Patriarhul prozelor românești** (Viața românească nr. 11, 1960), **Arghezi la 80 de ani** (Tribuna nr. 20, 10 mai 1960), **Talent și îndrumare** (Lucașeștii nr. 20, 15 octombrie 1960), **Despre măiestria literară** (Lucașeștii nr. 8, 15 aprilie 1962) și altele. În acesta din urmă, Ion Agribiceanu mărturisea crezul său artistic: „Pentru o adevărată creație literară nu e deajuns, intr-adevăr, să ai talent, ci trebuie să-ți identifice idealul cu acela al poporului muncitor, e nevoie de multă trudă, de mare și continuă cunoaștere a realității, de un susținut efort artistic”.

Între-adevăr, în întreaga sa activitate creatoare Ion Agribiceanu a fost cu inima și sufletul alături de cei mulți, alături de popor. În vremea noastră de acum, mai mult ca oricînd, scriitorul își simte idealul său de viață identificat cu idealul maselor largi muncitoare care construiesc o nouă lume. Stau măturie, în acest sens, multe din nuvele, schițele și povestirile pe care le-a scris și le-a publicat în ultimii ani, cum sînt **Sezătorii vara** (Tribuna nr. 21, 23 mai 1959), **Moș Nichifor** (Tribuna nr. 41, 8 octombrie 1959), **Brăbușirea** (Tribuna nr. 15, 14 aprilie 1960), **Pe lună** (Lucașeștii nr. 2, 1 august 1958), **Vironica** (Steaua nr. 6 1959), **Adormirea Măriei** (Lucașeștii nr. 18, 15 septembrie 1958), **Ape mari** (Steaua nr. 4, 1960), **Suveica** (Steaua nr. 7, 1961) și altele. Multe dintre aceste schițe și povestiri nu ca personaje constant pe profesorul pensionar Vasile Cîndea. Acesta descoperă rînd pe rînd frumusețile vieții noastre noi, bucurîndu-se de ele odată cu oamenii de azi. Schița **Sezătorii vara**, de pildă, ni-l înfrățește pe Vasile Cîndea privind cu dragoste și admirație la flăcăii și fetele care, după o zi de seceră, se adună seara plini de voioșie și cîntă. „Nu, nu era cîntec de om ostentiv — notează scriitorul — parăci înșea din finfinile vieții de azi, de care se bucură. Și totuși nu era un cîntec aspru, ca o înșire de izvor, ci viața era prinsă într-o dulce legănare”.

În anii noștri, pe lîngă colaborarea la diverse publicatii literare și reeditarea unor importante scrieri ale sale din trecut, Ion Agribiceanu a tipărit și cîteva volume noi de proză: **File copilărie** (1956), **Din muși și din cîmpii** (1957), **De la cartea naturii** (1959), **Faraonii** (1961). Cele mai multe din schițele și povestirile incluse în aceste volume evocă, într-un stil plin de savoare, copilăria scriitorului, înfrățează, cu profund realism și accente dramatice, o serie întreagă de scene din viața de odinioară a țărănimii transilvăneane. Totodată, aceste schițe și povestiri conțin admirabile tablouri de natură, confirmînd încă o dată nepeuzabilele resurse artistice ale lui Ion Agribiceanu.

Activitatea creatoare desfășurată de bătrînul și veneratul scriitor Ion Agribiceanu, în anii noștri, este mărturia viei a prezenței sale sincere și pasionate în mijlocul vremilor noi, în mijlocul oamenilor de azi care construiesc cu succes socialismul.

Teodor Virgolici

Virste

Încăru de omăt ci stălelor și înălțor,
 linștea arborilor și a frunzelor amețite de vint,
 cîntec de vazuș,
 cîntec de pămînt
 și de apo,
 cîntecul brațelor tale, căutandu-ne
 de departe, de-apropo.
 Toamnă, vioră de-amurg,
 purtată de timp, ca la nuntă, prin țară,
 ci de adine și distinct vibroză și sună
 sutele tău cu-al pămîntului împreună,
 de rădărituri și dragoste limpozit.
 Virsta noastră cu-n anotimp mai matură
 se rotunjește ca soarele, rai sus, la zenit.
 Virsta noastră cu-n anotimp mai deplină
 își ridică bărbăteasca statură,
 zvînind conținut cu ochii în plin răsărit,
 peste umerii tăi, tatuaji de vint și de lumină,
 străbătută în adăncuri de seve precum în văzduhul
 lăstunilor.

Toamnă — virstă a iubirii întorsă spre noi,
 pentru todeauna întorsă din neguri spre noi —
 ca fața novăzută și limpede-a lunii...

Laszloffy Aladar

Imensitate

Sint atitea flori de cîmp pe pămînt
 și atitea stele pe cer,
 Toate diferite, ca florile,
 Ciuboșica cucului linștește după sori depărtați,
 Saturnienele margarite roze albe
 trimt din petalele lor depărțirilor,
 Nevăzutele stelo căzătoare dopling
 Brîndușele și ciuboșica cucului
 Care plouă cu petale albastre și albe și mov,
 Ca niște peno cereșii.
 Se cîntă în ferbile-notnate
 Și parcă spun : să rămînem cuminți,
 Anotimpurile se rolesc peste noi
 Și noi plecăm cu ele spre imensitate,
 O să vedeți cum vă vom face semne de sus...

Frățiorul cel mic al flăcărilor soțare,
 Trandafirul săbuteț so sculară...
 Fremătătoarele terburii asteaptă marel toamnel
 tunului
 Și miroasma rece a brumol.
 Respirația florilor nu se aude pînă la noi,
 Fremătul terburilor nu ne ajunge...
 Sint atitea flori de cîmp pe pămînt
 și atitea stele pe cer
 Și ele, ca oamenii se vor : imensitate.
 Și fiecare visează să vină cineva
 Și să la dia ea măcar un ecou, o nuanță,
 Sau o petală,
 Ca să trăiască venic...

In rominește de RUSALIN MUREȘANU

Gabriela Melinescu

Vis

Deșertul avea pomi înalți cu fructe...
 Mergeam pe tot pămîntul și visam...
 Sprinceană polular era cîruntă
 Și-nălșurile lumii hohoteau
 De chiotete ritmice de nuntă.

Era o toamnă-n timp, universată
 Redșeră pămînturile-orunde
 Și presimțeam pe buze rumentind
 Cuvintele de dragosie rotundă.

Ovidiu Genaru

Nouă versuri la marginea apei

Era frumoasă pasărea,
 Se ridica și cobora pe trîlul ei
 deasupra apelor
 și cred că nu-și auzea cîntecul
 pentru că atîl
 ar fi uitat să bată din aripi.

Versul ei, aripa ei
 le-am păsăit pînă zile de toamnă
 să inverzesc pădurile.

Teofil Băleș

Tu rămii...

Lumina s-a sprijinit toată vara
 pe mîinile ridicate în sus ale pădurii,
 umbind de la cîntecul cocoșilor la asfințit
 pe deacupra umbrei și cărării,
 pe la frunța ghindei, nu a murii.

Pădurea, iată, a-nceput să lase
 palmele-n jos, tot mai gălbui.

A obosit pădurea sau așteaptă?
 ...Tu n-ai să fugi cu vara, Tu rămii.

ARICIUL DE LA „DOPUL PERFECT”

În unitatea noastră — care se ocupă cu fabricarea dopurilor de plută și care se numește „Dopul perfect” — a sosit nu de mult o ființă care ne-a fost tuturor nespuse de dragă. Ne-a impresionat de la bun început modestia și simplitatea ei. Te uita la ea și te apuca deodată zîmbetul de parcă comunica direct cu sufletul tău și-ți spunea : „sînt o ființă blindă, nu sînt în stare să-ți fac nici un rău, pe cuvîntul meu. Poartă-te frumos cu mine”. Pe lingă asta, avea și un căpușor ciufiut și un botșor nostim pe care puteai să-l și pupi dacă nu ți-era scîrbă. Zic scîrbă, pentru că unii au oroare de intimități cu animalele. Zic animale, pentru că ființa despre care vorbesc era un arci. Da, un arci adevărat, în carne și oase. A venit cu el într-o zi în întreprindere responsabilul nostru, purtîndu-l într-un pachet învelit cu hîrtie tiplă și legat cu o panglică roșie cu fundiță. Îl purta cu grijă și cu o anumită distincție sobră, care, drept să spun, îi făcea cinste. Noi ne-am adunat în jurul lui, curioși, și l-am întrebat.

— Tovarășe responsabil, arciul acesta este al nostru?
 — Da, ne-a răspuns el cu un singur cuvînt.

Și noi ne-am bucurat grozav, deși nu prea-mi dau seama de ce.
 — Am fost dotați cu el de la centrală? a întrebat cineva.

— Nu — a zis el — l-am cumpărat din economiile noastre pe trimestrul unu.

— Dar de ce ne trebuia nouă un arci? s-a găsit unul să întrebe — și nu știu ce l-a venit să facă asta.

Responsabilul n-a mai răspuns, dar misterul l-am aflat noi repede. Se zice că venise cu o zi înainte cineva de la centrală în inspecție și, după ce verificase toate problemele și treburile în amănunt, întrebase absolut întîmplător : „La dumneavoastră există un arci?” Responsabilul a zis că nu, și cel care venise în inspecție n-a persistat cu întrebarea, dar responsabilul probabil a sesizat o anumită nuanță de culoare ciudată în privirea lui, încît a hotărît să cumpere de îndată acest arci.

Responsabilul nostru e un om foarte omenos și cumsecade în toate privințele. După cum m-am informat eu, sosind în birou, el a pus arciul dinaintea sa și l-a privit îndelung. Deși purta un anumit șanț între sprințene, responsabilul nostru totuși în suflet o mișcătoare duioasă la adresa acestei nevinovate ființe. Cu toate riscurile pe care le comportă un asemenea gest, el a încercat chiar să-l mîngie, deși arciul a schitat un îndreptățit și poate involuntar gest de autoapărare.

Chiar în ziua aceea, responsabilul a dat dispoziție să se confecționeze (folosindu-se o alocăție din fondurile pentru ocrotirea mamei și copilului) un pedestal de lemn lustruit, acoperit cu catifea roșie, pe care pedestalul a fost instalat arciul, spre a fi la vedere și accesul tuturor salariaților. El a dat de asemenea dispoziții severe femeii de serviciu ca să-l steargă în fiecare dimineață cu o cârpă înmuiată în benzină. Inșuși responsabilul asista personal la această ceremonie, de notat fiind amănuntul că el își aprindea mereu țigara cu chibritul chiar în imediata apropiere a arciului care era frecat cu benzină, desigur dintr-un gest involuntar sau inconștient.

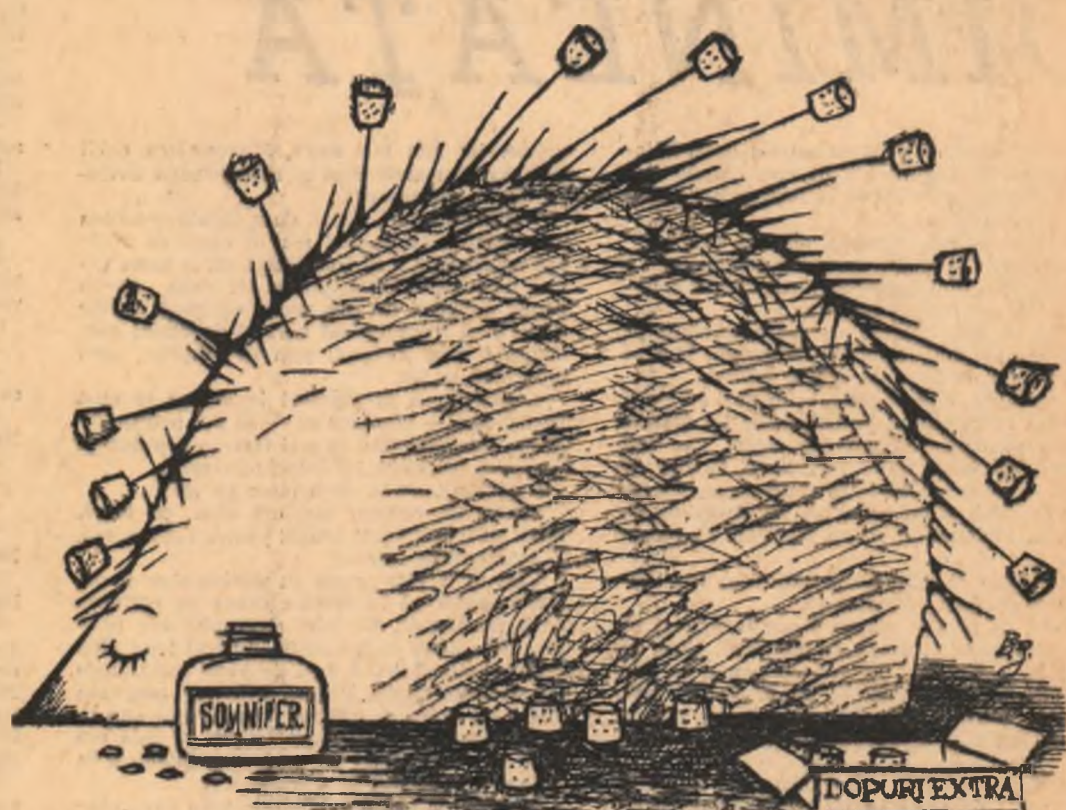
Se poate spune cu toată siguranță că arciul se simțea bine în mijlocul nostru. Misiunea lui principală era să stea pe pedestal și să privească cu ochii lui mici și sticloși realitatea înconjurătoare, ceea ce și făcea. Adevărul e că uneori trecea peste atribuțiile sale oficiale și cobora de pe pedestal, probabel din cauza plictisului sau a amorțirii membrilor. Atunci cînd cobora, arciul se plimba de colo-colo, neobservat și nebagat în seamă, uneori intrînd chiar în biroul responsabilului. Astfel, el a avut prilejul să fie martor ocular și întîmplător la o discuție a respon-

sabilului cu un gură-spariă din secția silefuit care își permisesse să facă aluzii otrăvitoare la adresa unor dopuri care ieșeau pe poarta întreprinderii avînd o calitate foarte sfărîmicioasă și nesatisfăcătoare; la o discuție de sancționare exemplară, morală și administrativă, a unui corespondent voluntar de presă care cu de la sine putere a trimis o știre unui ziar, fără să-l treacă în rîndul frumtașilor și pe responsabilul nostru și fără să aibă pe susumita știre ștampila și viza direcțiunii; la o discuție a responsabilului cu o tinăra care dorea angajarea în întreprindere și căreia responsabilul îi propunea în prealabil o plimbare în aer liber pentru e-i face cunoscut specificul întreprinderii; la o sedință închisă, la care luau parte diferite persoane imparțiale ale întreprinderii ca de pildă : fratele, mama, unchiul, o soră „dulce” și una vitregă, un văr de-al doilea și unul de-al șaselea — toate ale tovarășului responsabil și la care se discuta împărțirea unor prime; precum și la alte asemenea întîlniri de producție.

Arciul, persoană delicată altfel, se zice că ar fi săvîșit anumite gesturi necuvincioase în cîteva din asemenea împrejurări, ceea ce a făcut ca tovarășul responsabil să-și arunce privirea asupra lui. Această privire nu are nici o legătură cu cele ce vreau să spun mai departe, dar cert este că a două zi arciul a fost găsit aruncat în closet. Evident, responsabilul l-a făcut femeii de serviciu o mustrare severă. Dar chiar în aceeași zi arciul a fost găsit aruncat într-un butoi cu motorină. Adus înapoi și repus pe pedestal, arciul nu s-a mîhnit de regretabila împliere, așînd aceeași voioșie și simplitate care ni l-au făcut tuturor și mai simpatic. Responsabilul i-a exprimat în public regretul în numele întregului colectiv pentru cele petrecute și l-a asigurat de grija sa neîmurmurată, recomandîndu-i totodată să fie prudent și să nu mai părăsească pedestalul ce l-a fost destinat.

După cît se spune, arciul n-a pus prea multă bază pe această recomandare și, plecînd într-o plimbare recreativă prin împrejurimi, a nimerit iarăși în biroul responsabilului intrîndu-l într-un moment nepotrivit dintr-o discuție intimă cu secretara. Se zice că responsabilul s-a manifestat extrem de nervos, tușind puternic, cu inflexiuni ce conțineau anumite simboluri.

A doua zi s-a întîmplat catastrofa. Arciul a fost găsit spînzurat pe propriul său pedestal, purtînd pe unul din țepi o ultimă mărturisire : „Avînd pe conștiință pete de neastere și fiind supus unor mustrări psihologice care mă măcinau din punct de vedere nervos, am hotărît să-mi pun capăt zilelor. Rog pe cei rămași în viață și care m-au

cunoscut și apreciat, și mai ales pe tovarășul responsabil, gă-mi poarte o amintire frumoasă”. Văzînd catastrofa și durerea generală, responsabilul a suferit profund și sincer, dar și-a revenit repede, luînd parte chiar la funeralii, cu care prilej a ținut un discurs de adio. Responsabilul a asigurat astfel asistența că „întreprinderea noastră a avut un arci, l-a pierdut în împrejurări triste, dar nu va renunța la idee. „Vom avea un alt arci!” — a declarat el în închierie.

A doua zi, într-adevăr, responsabilul a venit la serviciu purtînd un pachet învelit în hîrtie tiplă și legat cu panglică roșie. Curioși, ne-am adunat în jurul lui să vedem noul arci. Acesta era într-adevăr un arci autentic, la fel de nostim și simpatic și pe care l-am îndrăgit cu toții imediat. El a fost instalat într-un cadru festiv pe pedestalul ocupat, pînă cu o zi înainte, de decedatul predecesor. Femeii de serviciu a primit dispoziție să-l steargă de praf cu o cârpă înmuiată în benzină în fiecare dimineață.

A doua zi, unul dintre salariații noștri l-a întrebat pe tovarășul responsabil de ce arciul acesta este totuși intructiv deosebit de cel precedent, în sensul că nu se mișcă, nu clipește și are interiorul ocupat cu paie, dar responsabilul i-a răspuns că asta nu are importanță, pentru că e mai bine așa, că nu se alterează pe vreme de căldură. Acuma, nu zic, poate omul o fi avînd dreptate, dar mă întreb totuși dacă un arci umplut cu paie e totuși un arci adecvat întreprinderii noastre, care are un anumit profil. Evident, e vorba numai de o fabrică de dopuri; totuși, am să mă interesez la toate celelalte întreprinderi, unde lucrurile nu se întîmplă așa, și, fără îndoială, o să găsim destui arci vii ca să-i aducem și la noi.

Ion Băleșu

BIGUDIURI

Stă la masa de scris, întors cu spatele spre nevasă-sa și depunînd mari eforturi să n-o privească, asemenea unui om care refuză să se uite într-o prăpastie.

— Unde e manuscrisul? — întreabă el pentru a doua oară.

Nevastă-sa însă trebuluiește de zor în fața oglinzii. Praful de pe mobile, în care poji să te iscălești, mirosul de ars, în fine întreaga dezordine din jur sînt indicii sigure că astăzi suava jumătate a lui Zarbă a înflorit, din nou, ca un zarzăr. Mai prozai: și-a pus pălul pe moațe. Acum, de vreo două ceasuri se tot căzneauțe să-și disciplineze un crîlonț care nu vrea, în rîndul capului, să stea în rînd cu lumea, (pentru o femeie frumoasă ca ea a fi în rînd cu lumea înseamnă a avea întotdeauna ocolura „cea mai dragă” și mai nostimă”). Ba prinde vîta de păr cu o clamă, ba o răsucește după deget, în timp ce ține clama între dinți, ba apelează la uleiul de nucă... Și execută treaba aceasta cu încordarea și dăruirea de sine cu care te uii printr-un microscop, în febra unei mari descoperiri științifice! Așa că n-are ea urechi acum pentru Zarbă.

— Unde e manuscrisul? — întreabă el pentru a treia oară, de data aceasta răsît și dur, pe un ton de divorț.

Zarbă e un om slab și uscat; alți de slab,

încît pare făcut numai din sistemul nervos; și alți de uscat că dacă ai trage pe el cu un chibrit, uite, acum s-ar aprinde. Mai la o dată de la început toate hîrtiile de pe masă, foi scrise în întregime sau numai începute, sîrtecate de săgeți ca un vechi cîmp de luptă. Le cercetează pe amîndouă fețele, cîtește cîte un rînd, două, le orlînduște după pagini — pentru ca pînă la urmă, cu un gest nervos, să le împrăștie din nou. Nu e. Tocmai la care lucrare cel mai mult azi dimineată.

— Nu e!
 — Ai spus ceva? A, manuscrisul... Ce manuscris? — răspunde în silrșit și Grațela. Ține clama în gură, ceea ce conțera glasului ei un specific tare feminin. Caută-l bine, nu-și umblat nimeni prin alea, mai adaugă ea.
 — L-am cătat. Nu e. Nu e. Nu eeee!

Constatarea aceasta el o face pe tonul cel mai disperat cu putință, cel cu care paznicul muzeului Luvru anunță deobicei dispariția vreunei capodopere din muzeu.

Furtuna se apropie cu pași repezi. Privindu-i pe cei doi eroi, el clocoțind de o minie oceanică, ea prinsă pînă peste cap cu coafura, cineva parcă își șoptește, „În această casă se va face vărsare de lacrimi”. Dar nu! Lă-sînd totul baltă, Grațela alegară la el și sărîndu-i de gît îl sărută.

Cum pot eu să motivesc psihologic această scenă? Mărturisesc că nu știu. Naiba stie! În orice caz, văzînd-o cum se alintă alături de soțul ei, gata să-mi schimbe cu totul cursul povestirii, ne dăm seama de un adevăr care trebuie să ne intre bine în cap; nu eroii fac istoria, ci femeile. Desf, artistic vorbind, gestul Grațeliei apare cu totul grațios (nițic nu motiva această purtare), totuși, părerea mea sinceră este că foarte bine a procedat. Pentru că în asemenea momente pline de electricitate, de fulgere și de tunete gata, gata să se declanșeze, un sărut spontan și cu sentiment face cît un paratrăsnet.

— Vai cit e el de bosumîlat, clasicul meu!

Ați văzut? Si mergînd pe linia aceasta, totul s-ar fi terminat cum nu se poate mai bine. Dar...

— Stai puțin — zice deodată Zarbă — privindu-i bănuitor bigudiurile. Ce hîrtie e asta? Manuscrisul! Simte cum îl vin iar dracii, cîte trei deodată. Nemaipomenit. Opera lui capitală!

— Vandal! — țipă el și gîlîind de enervare începe... să numere pînă la zece. (Ce altceva poate să facă un artist în asemenea situație delicată, decît să numere?).
 „Unu... doi... trei... patru... caută Zarbă să-și omoare nervii. Personal consider că această melodă a numărărilor nu e decît un moll, o prejudecată pur și simplu, care nu e împiedică nici decum de la prostii. Cunosce o persoană care la Starea Civilă înainte de a zice „da”, numără chiar și pînă la o sută — și tot s-a căsătorit de patru ori. Dar sînt oameni și oameni. În cazul de față furtuna a fost, iată, din nou împărsălată, de data aceasta prin abnegația și țaria de caracter a bărbatului. Nici nu ajunsese la 9 și Zarbă se și simțea în stare să-și culegă, frîntură cu frîntură, pagina din capul soției, lăra să pretînda vreun tribut din părul cu pricina. E drept, enervarea nu s-a destrămat încă cu totul.

— Un manuscris nu e o simplă foaie, o hîrtie oarecare! explică el. Degetele îi tremură căutînd paginile componente ale paginii buclucase care luseră amestecate cu niște hîrtii oarecare. Un manuscris înseamnă noaptea de nesomn. Aici e muncă, muncă asiduă... Aici e transpirație... Aici e talent.
 — Încet, tu. Umblă mai încet că mă gidili. Lipind țîțuică țîțuică, cu o migală și răbdare, ai zice postumă, de cercetător științific, Zarbă își reconstituie preloasa pagină și și-o transcrie. Spațiul nu ne îngăduie s-o reproducem și noi aici. Păcat. Cîntorul însă va da neapărat peste ea atunci cînd va apare romanul lui Zarbă „Greierii prin buruieni”. (Titlul e provizoriu. Alte titluri posibile: „Greierii și buruieni” sau „Pătrunșii vieții”). E, bine înțeles, un roman iluvian, „O mare frescă a vieții contemporane de la... Adam și Eva pînă în zilele noastre” — cu îl caracteristica adunată, în glumă, un amic.

Înșitit, Zarbă se așterne pe scris. Cînd îi va fi gata opera, lipograful nu vor țîpîri timp de o lună și jumătate decît acest roman fundamental. Apoi se vor închide școlile și facultățile, nu vor mai funcționa cinematografele, circulația pe căile ferate va fi intreruptă: toți vom sta acasă și-l vom citi pe Zarbă. Cum asta vrea să spună avîntul cu care Zarbă s-a lansat în continuarea marelui roman iluvian. Cum sta aplecat deasupra hîrtiei, capul său, lipsit de ceea ce nevasă-sa numește „păr”, strălucete ca o vitrină cu fraze. Zarbă scrie... Uneori se oprește pentru o clipă și privește în gol ca și cînd s-ar afla la gurile unui iluvian adevărat pe care intenționează să-l încarce în știllou. Apoi din nou se așterne pe treabă.

În acest timp, în fața oglinzii, nevastă-sa își completează, cu o pasiune la fel de robustă, zarzărul devastat. Acoperîndu-se din nou de o pudră de bigudiuri (ce tot o mai îi rupe), capul ei pare o nelnduplecată erată a romanului iluvian.
 Dol vrăjmași ai hîrtiei...

Marin Sorescu

PRIMA DIMINEAȚĂ

—Danciulee! Îi chemau a treia oră. Băiatul rămas cu foartecile în aer, cîntecul cu blana cîmpăvîită o rupse la fugă printr-o crăpătură a gardului.

—Unde umbli, ce n-auzi cînd te strig? / Auzise și știa și pentru ce-l chemă. Iar l-o fi adus ceva... Era curios dar, mai ales, îi cres- tea teama cu fiecare chemare.

—Încearcă mai întîi să se așeze cîmînt pe marginea patului din odaia răcoroasă, fără să se lovească de privirea tare a tatălui.

—Auzi, mă, cînd te strig, ori n-aiuzi? O ținea într-una Nacu așezat pe scaunul lui măritat cu trei picioare potcovite cu alamă. Ce vrei să vii eu după tine? Mai las-o focului de joacă, că doar n-o să te ții și de-acuma încolo de tuns cîini și de pocnitori. Se burzulia cu altă mai înclădat cu cit nu știa cum să înceapă.

—Între timp se adunaseră încă vreo trei zăitari mai mari, și cu mamă-sa.

—Acum, că băiatul venise, Nacu începu să se frîmînte, să se sucească și să-nghită. Cum, în așteptare, „ăia mic” își ridicase capul cu părul lung, lucios, și-l lăsase smerit pe-un smîr. Nacu se întrebă cum să-i arate drăcia aia de cutie, cînd nici el nu știa mare lucru despre ea.

—Întrebare pe alții: „Voi ce-ați mai luat? O mai trebui ceva, ca să nu trimit băiatu'să n-aiabă ce-i trebuie?” și-l spusese fără s-o cumpere și p-asta că-i bună și se cere.

—Uite, să ai și din asta... să ai de toate ca toți copiii!

—Băiatul întinse moale mina fără să ridice ochii și, cînd simți în palmă lemnul nețed, rece, îl apucă frigul acela de care nu mai scăpa în ultimele zile. Cercetă cutia fără s-o întoarcă, fără s-o cîntine măcar și, țîrziu, îndrăzni să întrebe:

- La ce... pentru ce e asta?
— Penal, mă, penal — îi răspunse aspru ta-tă-su bucuros în sine că și-a adus aminte la

vreme, iar fata mai mare, Stanca,căscă ochii mari vrînd s-audă bine și să înțeleagă cuvîntul acela necunoscut.

—Penal! repetă Nacu, de astădată pe-un ton mai natural, ca și cînd s-ar fi uitat de mira- rea celorlalți. Ca să-i convingă că, la urma ur- mei nu-i mare lucru, prinse iar cutia de-un capăt, o răuci de mai multe ori pînă o deschi- se și-i trecu apăsător buricul degetului mic, singurul care încăpea, prin despărțituri, apoi o închise la loc.

—Adică, să îți plumbul în ea, ca să nu-i rupi ciocul — continuă el — să pui penita, to- cul și celelalte care le mai trebuie copiilor ca să scrie. I-o dădu lui Danciu în mină.

—Acuma, du-te de-o pune pe masă. Numai un colțisor mai era liber, pe masă, parcă ar fi fost oprit tocmai pentru cutia aceea. Și acolo trase băiatul.

—Cine ar fi văzut masa cu pricina și-ar fi dat lesne seama că în familia aceea se petrecea ceva neobișnuit. De fapt, și familia era neobișnuită. Nacu și doi copii cu părul lung pînă aproape de umeri, o fată de vreo șaisprezece ani cu fusta creată, largă și înflorată, amintea lăieții cu arămuri, pătrunși pentru cine știe ce treburi într-o casă de om. Numai că asta era casa lor, de doi ani de cînd se prîpășiseră în Vițica și intraseră în colectiv.

—Masa de la capul patului, de vreo două săp- tămîni încoace tot adunase și adunase pe ea, ba cite o carte nouă, ba un toc și creioane co- lorate, caiete cu linii, fără linii, un rînd de haine albastre — uniformă — pantofi, un ghioz- dan scortșos și cu miroș de vopsea, adus ieri, iar astăzi — cutia aceea de lemn care le punea capăt la toate.

—Între timp se inserase. De afară, o rază roșie de apus pătrunsesă prin geamul deschis și s- așternea lungă pe pămîntul proaspăt lipit pînă-n peretele din fund. O cracă de agud își tremura umbrele în fișia luminoasă.

Alde Nacu se așezaseră care pe unde pu- se: mama își gășise un scaun fără spătar și-l trăsese lîngă ușă, Stanca ședea pe marginea pa- tului cu miinile în poală, cei doi băieți mai mari, tucurii și cu pantaloni de catifea cafenie la care pususeră vîpșcă roșie, stăteau amîndoi lipiți de soba vîruiată în alb, iar Nacu, tot la locul lui, pe scaunul cu alamă. Numai Danciu întepenisese în mijloc, ca un cal de vînzare, și toți se uitau la el din tălpi pînă-n crește și de-acolo în jos.

— Ei, haide, să vedem, începu tot Nacu, crăcîndu-și și mai tare picioarele și îndreptîndu-se din șale așa cum face omul care și-a terminat treaba. Numai că el era într-o aștep- tare îngrijorată.

— Pune-le întîi în ghiozdan — îi povătuîi mamă-sa pe Danciu, fără să-și cîntecască mi- nile din poală.

— Mișcăte, mă, de-acolo, se amestecă și sora mare, n-aiuzi? / În vreme ce totul i se-ncețoșa dinainte, bă- iatul, țîrit de toți ochii aceia, se îndreptă spre masă.

„Mormanul ăla să-l pună în ghiozdan!” / Luă totuși, una cite una cărțile, apoi cate- tele, apoi... dar n-aveau loc. Le suci și le in- vîrti.

— Ochi tresăriră. / Nu le pune pe toate! / — Ba, lasă-și să le-așeze cum o putea, că nu se știe ce-i trebuie acolo.

— Ghiozdanul se lărgea și trozna infundat sub îndesări.

— Pune și penalul. / — Nu merge — protesta băiatul.

— Culcat, culcat deasupra. / — Lasă-l, fă, nu-l mai incurcă! Pune-l în picioare, pe margine.

— Nu așa — țî-țî-țî — scoate-le pe toate și bagă-l întîi pe el la fund.

— La îmbrăcat însă, toți au pus mina, de parcă aici fiecare ar fi avut mai multe de spus și nu și-ar fi cedat dreptul pentru nimic în lume. Numai cu pantofii a fost greu. Danciu îi sim- tea în picioare ca pe niște lemne, fiindcă pînă aici nu mai încălțase decît iarna o pereche de ghețe.

— Cînd l-au văzut cu totul îmbrăcat și i-au pieptănat părul, Stanca a tras oglinda de la lampă, și i-a pus-o în mină apoi, scoțîndu-l pe Danciu afară în curte, l-au împins spre poartă. Băiatul călca leșapîn și miinile îi ră- măsuseră lipite pe lîngă corp, cum stătuse băț o clipă mai-nainte.

— Se innoptase aproape. Un val de întuneric cenușiu învăluse șatra din fund și ulița.

— Pînă la poartă cei cinci oameni merseră încet, în cîrd, pe urma lui Danciu, așa cum fac copiii cînd slobozesc un pui de vrabie go- laș, furat din cuib, fără să se-apropie, fără să-l lase singur.

— Treclînd podișca, un vîrtej de vînt îi revăși părul lui Danciu, dar el își ținea mai departe miinile lipite, ascultînd penarul cum bate în cartonul ghiozdanului. Picioarele nu se mișcau în pantofi, dar pantofii băteau din ce în ce mai des pietrișul uliței.

— Ei, gata, ajunge! / Hăinuța, cu umerii trași înapoi de curele, își sălta cînd o poală, cînd pe cealaltă.

— Un's-o fi ducînd copilu'ăsta? / Că pînă mai adineaurea nu puteai să-l miști din loc!..

— Treci înapoi, Danciule, ce, nu mai auzi? / mai prinse în urechi băiatul și recunoscu, fără să priceapă, vocea groasă a tatălui.

— Dar picioarele lui întepente în pantofi se mișcau tot mai iute, iar miinile începuseră și ele să se cîntine din coate, slăbite parcă din- tr-o legătură. Numai de întors nu se-ntorcea — gîndurile topiseră această noapte și-nainte nu mai vedea decît, mare și albă, prima lui dimineată.

Y. MIHALE: PE SCHELE

Redica Lea: Drea telegrafice pentru a fi edificatoare. Balanța înclină totuși spre pozitiv, în special pentru „Primăvara”, promițătoare pentru ingenuitatea ei. Nu ne uziuzămăm de ver- suri ca „buză de orșe”, „așa șîmfului frîmînt”. Așteptăm poezii mai clare conturate tematic.

— Ileana Roman: Progresele încep să se vadă, ca în acest „Cîntec”: „Fruntea hie e arc de cer / Cu scintile de cremene, / Brațele ne sînt de fier, / Inimile gemene, / Fruntea ne e colț de zare, / Suliți roșii-gîndul / Care-mung aprinsul soare / În bucăți spărgîndu-l / E-o cascadă de idei / Fîntîna — care la un loc / Sîrșine scapără scînteii, / Soarelui dînd foc”. Nu este, de altfel, singura poezie demnă de reținut. Se simte o muncă mult mai atentă asupra versului. Continuînd, vei obține rezultate din ce în ce mai îmbucurătoare.

— Traian Codrea: Sint și imagini bune, și neclarități, și prozaisme. „Cu fiecare stea pămînt- ul fală-și udă” sună promițător, dar ceea ce urmează nu se pare obscur: „În razele de soare cum crește iarba udă / Așa se nasc în freacă, / În bloc și o uzină din mină fermecată”. Cine „se nasc”? Blocul și uzina? Dar atunci de ce referirea la „iarba udă”? Blocul și uzina se nasc asemenea ierbilor? Nu credem că se poate susține o asemenea comparație. Limpește, atent, sensul fiecărui vers, pentru ca și poezia să capete limpezime.

— Jean Chiriac: „În ce unelă, versuri sînt subliniate și altele nu? D-ta subliniezi, de exemplu, strofă: „Așa se nasc în freacă, / În bloc și o uzină din mină fermecată”. Și să ne inspire muze / Cînd tainic vreau să-ți vorbesc / Multe sărutări pe buze / Să-ți depun, oricît doresc”. De ce acest tratament diferențial? Ambele strofe sînt la fel de neconvîngător. Ne întrebăm: „Ce parere aveți despre poezia luna și marea? (sic) N-ave-n nimic deosebit de spus.

— Ileana Tondoc: Versurile sînt în nota obișnuită. „Presa mare risipă de cuvînte, pulverizînd o sentințelut, care totuși există, dar inconsistentă: „Cînd dimineața limpedă a orașului / Și desfăce corina albastră / (alb-albastră de ochiul bolilor) și atotstrăduitor de toaștul solar, / ești cu mine și sorbim din geometria de culori / traversînd impetuoașă noastră tinerete / Îngemănată cu sonetel / Grav și fiericîl asaltînt cetatea uzinei / (o, ampla el simfonie cu cer de metal) / și arcuț voltaic al brațului conduce / constructora și contemporana zi”, etc. Se poate continua oricît, pe această linie. Versurile nu sînt condiționate de o idee, încorporată într-o imagine, ci curg largă nici-un zăgaz, avînd aerul unei improvizatii. Nu tateletul lipsește, ci o auzme logică a imaginii, un scop poetic.

— Dumitru Mănoilache: Cu toate sîngăciile, se întrevăd posibilități, ca în acest catren, încă necrețel: „N-am cunoscut popasul. Ce-ă de suit, / sum spre înălțimi semeți, / treapă cu teapă. / Sîntem mai mîndri, mai maturi, mai plini / de anotimpul care ne așteaptă”. Celelalte, sînt creionări de început. Mai țîmîte.

— Al. Protopopescu: A fost o simplă dar regretabilă confuzie de nume. Versurile sînt la fel de interesante ca și pînă acum. Am reținut „Asfaltatori noaptea...”. Procedul „Bună dimi- neală, omule!” este depășit, ca orice manierism. (În sensul că orice manierism înseamnă o rîmî- nare pe loc). Nu credem că merită efortul de a-l reținea.

— Romulus Furtună: În „Suliță cosmică” sînt poezii reușite, ca aceasta pe care o transcriem: „Te cer rasare cîte-o nouă stea / Printre giganti și tîmpele abite. / Dar pămînteanul sol de peruzna / N-ombrîmîrea lor în zbor înghite... / Mai sus, mai iute!.. / Taine de milenii / Prînd stră- tuciri de roșă limpeză / Planetele ca niște rubedeni, / De-aht amar de vreme ne invită...”. Am reținut și „Spre cosmos”. „Aleia patriarhilor vorbitori” în schimb nu ne-a încîntat. Ideea poetică nu este nouă, iar tratarea este un ton exagerat eminescian. Dacă ții la această idee va trebui s-o reiei, cu alte mijloace poetice, mai contemporane.

— Ion Leonte: În unele poezii utilizezi în mod surlat poanta faviului într-o observație distocată, dar semnificativă: „Aici e inima țării — a spus la o înțesă cîineva. / Și șoapă rîngolindu-se-n splendoare / I-am răspuns: să știi că și inima ta, / Chiar de asta bate mai tare”. În afară de „splendoare” (care nu sună întodeauna corect și neobișnuit), catrenul merită atenție. Ne-a plăcut și ideea din „Club în construcție”, o comisia de recepție a scenei este chiar... echipa de dansuri. Versurile sînt, însă, scrise neatent: „Și iată că în a constructorilor mare atenție, / Cînd timpul de amiază a fost scăpălat, / A sosit nerăbdătoare comisia de recepție: / Echipa de dansuri, din combinat”. Ideea merită o tratare mai îngrijită.

— Olimpia Vladimirov: Credem că este doar o falsă memorie literară, dar lanul văzut ca „o frunte descoperită de țărân” a fost de curînd înțîlnit în paginile revistelor. Poeziile sînt în gene- ral corecte, denotînd exercițiu. Ceea ce le lipsește este dinamica interioară.

— V. Pălu: Ercimărea este proloșcă și cam bizară: „Căd frunze brune din platan / Mătură de un suliță termic, / e prima oră azi, de ani / Ascult susurul lor cauteric, / Și-nlîna ară azi de ani / Suvoi mai curge prin nervure / Un murmur viednic și ușure / Prin ramul verde de castani”. Nu se distinge nici sensul versurilor, nici anotimpul.

— Anton Barbieri: Posibilități există, așa cum denotă scurta poezie „Reanunțare”: „Pe lîngă tine am fractu / Furtînd în mine universuri albe. / În miezură m-aș fi desfiăcut, / La gîi să-ți pun din ele selbe. / A plînt vreau consimțire între noi”. Pași s-au pierdut / Privirea mă durul / Ne împlînită-n doi”. Am dorî însă ceva mai substanțial, așa cum n-am înțîlnit în manuscrisele tri- mise. „Ipostazele” bazate pe teme din basm pot fi interesante, dar talentul d-tale nu se poate dezvoltă decît în direcția legătură cu temele vieții de azi. Locul d-tale de muncă îți poate oferi înfîmte prietări de poezie.

— Geo Vlad: Problema nu se poate pune astfel / sau sînt slabe și nu dovedesc nici urmă de emoție artistică, sau... vor apare în revistă. Slabe nu sînt, dar deocădată nu intrînesc nici condițiile publicării. Mult mai important este faptul că, după părerea noastră, versurile dovedesc unele calități ce ne îndreptățesc să așteptăm de la d-ta lucrări din ce în ce mai izbutite. Se simte un patos real, capabil a genera bune versuri agitatorice. Ferește-te, însă, de aglomera- ri de cuvînte „lași”. Într-o singură strofă ai „plasă murdără și slută”, „paianjen scribavnic”, „frică stînistă”. E cam mult.

— Taisia Pușcașu: Același răspuns. Lîngă versuri ce vădesc lecturi din Maiakovski n-au ce căuta variantele unei romante: „Sînu de-un ceas acolo-n vale / Ochi în ochi și mină-n mină / Căci cuprînsi de-a serii vrajă / S-au uitat lîngă frîntină”. (Atenție și la dublul sens din „s-au uitat”).

— Ionel Predan: „Balada salcimului congolez” sună ciudat, chiar ca titlu. Imaginile sînt simbolice la modul cel mai comun cu putință: „Furtuna s-aude de-aice / Și larmă e jos / Salci- mul lovit e de bice / Și plînge diuos. / Lungi șiruri de lacrimi își varsă / Pe gurile reci; / Și floarea ca frunza e arsă / De-aflitea poteci”. Care sînt „gurile” salcimului? Cum poate fi floarea „arsă” de poteci? Mai pot fi ridicate și alte întrebări. Restul poezilor, pe aceeași linie.

— Gh. Dumitrescu: Povestea Monei, interesantă în fond, este tratată într-un mod denaturat, trezînd, fără voie, un zîmbet: „Mona e o fată cum la noi sînt multe, / Mona e o fată cum la noi există / Multe fete asemîni tîneri și culte... / Dar ca ea tot nu e!.. Mona-o tractoristă! / N-o-ntrac nici hăcîn, săritoare cum e, / căci întîiași dată, / colă pe ogor / A fost prima fată din această lume / Ce lucra cu rîvnă, / Mona, pe tractor”. (Cum ar spune Bîrîmul Caragiale, „întîiași dată pentru prima dată”). Finalul este de-a dreptul copilăros: „Mona-nvătă-acuma e la facultate... / Și într-o zi de vorbă cum stam cu mămică, / Am sărit d-un stînjîn; / cine-n poartă bate? / „Este Ea, băiete, a venit Monica!”. Celelalte poezii sînt aproximativ la același nivel.

Mihu Dragomir

— Zoe Ioan, Mărășești; Ion Negescu, București; Ion Durac, Tîrgoviște; Purcel Teodil, Răchilele; N. Bădiță, Dobruța; Victor Ruză, Lugoj; Nicușă Marin, București; Toma Ion, București; Ion Șerban, Turnu Severin; M. Glodeanu, Craiova; Costia Dumitru, București; Stancu Stan, București; I. Prundeanu, Copșa Mică; Ion Glăvan, Vîrlee; Valeria Rusu, Vaslui; Octav Troișanu, Comănești; Tache Ochisor, Deva; M. Popescu, Bulea; Tudor Sarga, București; O. Balocescu, Reșița; M. Alexandru Radu, Pitești; M. Racolici, Cluj; Pînîlîie Geor- geta, Bacău; Ionel Ion, Cluj; Grăsoiu Liviu, Ploiești; Constantinescu Mircea, Tîrgoviste; Scorei Ion, Sădu; Mihael Munteanu, Gîrdăreni; Petre Gh. Popa, Cornești; M. Tîlhanu, Botoșani; Cor- nelia Savetchi, Iași; Octavian Gabriel, Deva; Ion Iliescu, Reșița; Stelian Cucu, București; Cristian Popescu, Galați; Victor Mara, București; Alexandru Pele, Orașul Petre Groza; Ana Roșca, Vaslui; Căprariu Ion, Craiova.

MAI TRIMITEȚI

— Al. Florin Tene, Drăgășani; Constantin Șîrbu, Brăila; E. Kotzbaker, Onesti; Tică Tene, Cîmpulung; F. N. Nicolaescu, București; Dinulescu D., Giorocu Mare; Dragomir Petrescu Rîmnicul Vîlcea; Ion Prahoveanu, Moeciu; Fundescu Petre, Vidra; Ion Dojănă, Cîndești; Ek. Dunăreanu, Podari; Clăbotoaru Gh. Mircea, Ponești; Dimitrie Fuma, București; Ion Doljan, București; Poetar Ion, Sighel; Dinulescu Ion, Bratovoesti; Muraru Elena, Roznov; Roman Rîbu, București; Jean Cherulescu, Craiova; Hroaștu Groza, Călan; G. Mazilu, Giurgiu; Ecate- rina Berar, București; Pavelescu Ion, Ostrov; D. Zmeianu, Pitești; Virgil Tănase, Galați; George Filip, Dumbrăvă; Mateescu Marin, Timișoara; Vasile Dumitru (Milică Lăcătușu), Săbăoani; Boldeanu Radu, Ploiești; Nicolae Elena, București; Madașă Nelu, Vâlșoara; D. Con- stanin, București; Sergiu Șîrbu, București; Farfăș Istvan, Dumitru Zmeianu, Pitești; Vasile Dumitru, Bacău; Ioan G. P. Dumitrache, Brăila.

DEOCAMADATĂ NU

Aer dens

Nu pot trăi fără aerul dens al revoluției noastre deslășurate, care-mă dă dorș și sens și agerimi toldeana curate.

Prin mine, focul pătrunde în lucruri statornicindu-le un miez evolut, pentru binele omului terit de primejdii — sub al revoluției scul.

Nu pot trăi fără-al revoluției drum - pistă imensă de decolare, mi-ar fi mîntea o mare de fum, iar trupul, trîntă mișcare...

Prin mine, focul pătrunde în lucruri statornicindu-le un miez evolut, pentru binele omului terit de primejdii — sub al revoluției scul.

Nu pot trăi fără-al revoluției drum - pistă imensă de decolare, mi-ar fi mîntea o mare de fum, iar trupul, trîntă mișcare...

Prin mine, focul pătrunde în lucruri statornicindu-le un miez evolut, pentru binele omului terit de primejdii — sub al revoluției scul.

Nu pot trăi fără-al revoluției drum - pistă imensă de decolare, mi-ar fi mîntea o mare de fum, iar trupul, trîntă mișcare...

Prin mine, focul pătrunde în lucruri statornicindu-le un miez evolut, pentru binele omului terit de primejdii — sub al revoluției scul.

Nu pot trăi fără-al revoluției drum - pistă imensă de decolare, mi-ar fi mîntea o mare de fum, iar trupul, trîntă mișcare...

Prin mine, focul pătrunde în lucruri statornicindu-le un miez evolut, pentru binele omului terit de primejdii — sub al revoluției scul.

Nu pot trăi fără-al revoluției drum - pistă imensă de decolare, mi-ar fi mîntea o mare de fum, iar trupul, trîntă mișcare...

Prin mine, focul pătrunde în lucruri statornicindu-le un miez evolut, pentru binele omului terit de primejdii — sub al revoluției scul.

Nu pot trăi fără-al revoluției drum - pistă imensă de decolare, mi-ar fi mîntea o mare de fum, iar trupul, trîntă mișcare...

Prin mine, focul pătrunde în lucruri statornicindu-le un miez evolut, pentru binele omului terit de primejdii — sub al revoluției scul.

Nu pot trăi fără-al revoluției drum - pistă imensă de decolare, mi-ar fi mîntea o mare de fum, iar trupul, trîntă mișcare...

Prin mine, focul pătrunde în lucruri statornicindu-le un miez evolut, pentru binele omului terit de primejdii — sub al revoluției scul.

Nu pot trăi fără-al revoluției drum - pistă imensă de decolare, mi-ar fi mîntea o mare de fum, iar trupul, trîntă mișcare...

DUMITRAN FRUNZA

La un semnal, prin lumina filtrată, liniștea din văi căzu împușcată.

Cu jeturi de gloanțe partizanii loveau frontal, verdele val.

În tascistele piepturi apele morții se roteau, se roteau.

Pe calea ferată, o garnitură cu destinația — front, pîn'la orizont se pretăcu în trînghie de zgură.

Irizați peste piscuri partizanii-au rămas semeți în lumină — viii obeliscuri.

și îrunză îngușlă, ca o lăcustă.

— Uuu, Dumitran, Dumitran, fie-ți întoarcerea lînă în Bran, iar cîntecul tău

să-l resfiră printre oameni ca un curcubeu pe bolta căruia crengile mele

să-nvolbure droaia de stele.

Pentru inima ta mare și bună cît o jumătate de Lună,

vîno să te culc în frunzarul albastru de mîlin și jugastru,

să te legăn ca pe tînărul cerb, cînd din toate rădăcinile fierb.

După ploaie

Trecînd prin ani, același cînt l-auă,

în loșnitorii pînă de pe aleie, și cai să-ntrăzăresc prin cîrîngul ud un băiețandru beat de curcubeie.

Conturul de romantic licean, mi-apare-nîrîpată dintr-o iubire,

cu proșpețimi de ploaie și castan, și din caiete vechi, cu-o amintire...

Partizani pe Valea Prahovei

(1944)

În zori, trunzele visau beții de culori.

Cu lumină pe trunji comunistii vegheau blocînd războiului

drumul prin munți.

Fapte de viață

Revelionul a început a treia zi

Numele Constantin Ivanov este destul de răspândit în localitățile și pe șantierele din Delta Dunării. La Caracorman am cunoscut un Constantin Ivanov foarte tânăr, timonier prețuit și în același timp bun vinător de mistreți. La Matia, am întâlnit, de asemenea, un Constantin Ivanov, de vreo patruzeci și cinci de ani, care conducea în timpul iernii două brigăzi de pescari. În la unitatea stufoasă „Sulina”, printre tractoriștii — secerători de stuf, am cunoscut un Constantin Ivanov mecanic. Pe acesta din urmă l-am văzut întâia oară la sfârșitul lunii ianuarie din acest an. Nu consider că prilejul întâlnirii noastre a avut ceva neobișnuit, chiar dacă prima noastră cunoștință a avut loc în heliicopter, deasupra Deltei. Între Tulcea și unitățile de lucru stufoase din Delta, mai ales în perioada noiembrie-martie, heliicopterul face în mod obișnuit legătura — și dacă aeronava nu zboară în fiecare zi cu unul-doi călători, — cel puțin de trei ori pe săptămână heliicopterul leagă Delta de Tulcea. L-am cunoscut deci pe mecanicul Constantin Ivanov într-un mod obișnuit, în heliicopter, ducea cu sine niște planuri privind secerișul stufului, pe care le discutase la sediul central al întreprinderii de exploatarea stufului. Dar, Constantin Ivanov aflând că sint gazetar, a vrut neapărat să-mi atragă atenția că mi-ar putea povesti lucruri „neobișnuite”, întâmplate la „secerișul pe gheață” tractoriștilor din Delta, și, în consecință, mă invita să vin cu dânsul la unitatea de lucru Sulina. N-am putut răspunde invitației sale. Am rămas la unitatea de lucru: heliicopterul a aterizat în această zonă pe un mic lac înghețat — și am pornit pe jos spre bacul tractoriștilor-secerători de la Șontea. Bacul era ancorat pe o grădă, de asemeni înghețată. Pe bac se aflau cabinele-dormitoare ale tractoriștilor și o stație de radio care făcea legătura între colectivul de lucrători de aici și celelalte unități precum și cu sediul central al întreprinderii din Tulcea. Lucrătorii secerău în schimburi, ziua și noaptea, amintesc că eram în ianuarie, Delta fusese cuprinsă de îngheț.

Erau nopți senine, cu lună, se putea seceră foarte bine noaptea, pământul bine înghețat avea stabilitatea mult dorită de tractoriștii-secerători din Delta. Sub carcasele de plastic și oțel ale cabinelor de la tractoare, conductorii circulau prin întinderile de stuf — înalt de trei metri — bucurându-se de posibilități bune de orientare și de executare a secerișului: viscol nu era, vântul batea ușor, vizibilitatea multumitoare. Schimbul de noapte se întorcea pe bac aducând vestea unor frumoase rezultate la seceriș. Schimbul de ziua pornea încurajat la lucru. Am însoțit la seceriș, într-una din nopțile de ianuarie, pe unul dintre tractoriști, dacă-mi amintesc bine, îl chema Onofrei. Mi se pare Onofrei Ivanov. Era fiu de pescar și se calificase tractorist-secerător cu 2-3 ani în urmă. N-am întâlnit prea des un om atât de tăcut. Îi ceream insistent explicații asupra muncii sale, drept răspuns îmi arăta cu mîna înaintea tractorului, șirurile de stuf care cădeau în cușitele agregatului-secerător.

Desen de V. KAZAR

Desarmat, l-am întrebat dacă nu cumva e frate cu un Constantin Ivanov, mecanic, care spre deosebire de el, Onofrei, era foarte vorbăreț. Mi-a răspuns că are un frate Constantin, dar e în vîrstă de vreo 9 ani numai. De fapt, mecanicul Constantin Ivanov îmi vorbise elogios, în heliicopter, despre Onofrei Ivanov de la Șontea, „cel mai bun tractorist” care și el „poate povesti lucruri nemaiauzite despre întâmplările secerișului pe gheață”. Nu erau rude între ei, cum crezusem. Onofrei nu mi-a povestit nimic „nemaiauzit”, deși mărturisese, munca lui ținea, noaptea, pe ger, prin stuf, era deosebită. Într-o dimineață, pe la ora 6, ne înapoiam de la seceriș și, ajunși pe bac, ne pregăteam să facem un duș cald și să ne culcăm. Cineva m-a anunțat pe coridorul dintre cabinele dormitoare că mă cheamă la receptorul stației de radio un tovarăș, Constantin Ivanov. Am deschis butonul radio-ului și am întrebat:

— Ce e, Constantin Ivanov?
— Cum te simți? — m-a întrebat la rîndul său Constantin Ivanov.
— Iartă-mă, i-am zis, care Constantin Ivanov ești?
— Mecanicul de la unitatea stufoasă — Sulina. Spune-mi te rog, zise el, și-a povestit ceva Onofrei, așa, mai de doamnă-ajută? Dacă nu, vino aici, la noi, să-ți spun eu niște lucruri...

— Onofrei nu mi-a povestit nimic. Cred că nu știe nimic nemaiauzit.
— Întreabă-l cum a petrecut revelionul și ai să vezi...
— Îți mulțumesc — i-am răspuns — la revedere.

N-am mai avut cînd să-l întreb pe Onofrei cum petrecuse cu cineva săptămîni în urmă, revelionul. Onofrei se culcase, nu l-am mai trezit, m-am culcat și eu, apoi la ora zece m-am sculat și am pornit spre Tulcea, se ivise un bun prilej de a pleca cu heliicopterul care, în următoarele câteva zile n-avea să mai treacă pe la Șontea, se îndrepta mai ales spre celelalte unități.

N-am mai revenit în Delta decît peste câteva luni, în toamna asta. Onofrei se mutase la altă unitate de lucru. L-am întâlnit, însă, pe Constantin Ivanov, devenit șef-mecanic pe un remorcher alb. Era în costum îngrijit de marinar, cu grade la mîni, și m-a salutat intructiv solemn. M-a invitat în cabina sa, cu birou și mapă, — și fără altă introducere mi-a povestit:

— Uite ce e cu revelionul. Onofrei ăsta, nu știu cum să zic... Ar fi avut ce să-ți povestească și despre zilele lui de odihnă. Dar, sint oameni și oameni, nu toți deschid gura ușor. Să revenim. Se apropia revelionul. Lucrătorii de la Șontea, printre ei și Onofrei, se pregăteau să plece spre familiile lor, la Tulcea și prin satele din jur. Dar cum să plece, și mai ales, cum să ajungă la casele lor? Începuse un viscol cu lapoviță groasă. Pînă la Tulcea, zece de kilometri. Stațiile de radio ale întreprinderii anunțaseră că vapoarele spre Tulcea nu mai circulă, pe brațele Dunării curgeau slouiri mari. Singura posibilitate a lucrătorilor cazăși pe bacul ancorat la grădă Șontea ar fi fost să străbată Delta pînă la Tulcea, cu tractoarele, fiindcă malul Dunării. Poate așa ar fi putut ajunge la casele lor. Viscolul era prea mare, chiar dacă s-ar fi pus la dispoziție avioane... Deci, cei de la Șontea trebuiau să fină malul Dunării, să găsească locuri de trecere prin păduri, prin girle mai puțin noroioase, cu ocașuri mari, neștiute, pe care trebuiau să și le descopere călătorind. Așa au plecat lucrătorii de la Șontea în ajunul revelionului, vreo șaiszeci de oameni la număr, toți tineri, s-au uit în două remorci trase de două tractoare legate unul de altul. Remorciile, cum era de așteptat, se împotmolese pe drum. Lucrătorii le scot greu, din potmol, împing cu mîinile remorciile. La Maluc, pe malul Dunării, ajung abia în noaptea revelionului. Petrec între ei aici, mai mult cu plume decît cu altceva, dar cu gîndul hotărît de a continua călătoria, de a ajunge la părinți, la nevestele și la iubitele lor de acasă. Dimineața pornesc din nou la drum, trec printr-o pădure plină de tușișuri uscate, tractoarele se pot descurca mai ușor, dar remorciile n-au cum fi manevrate printre copaci; sînt dezlegate de tractoare și trase cu brațele printre sălcii și plopi.

La Ceatolu Sfîntu Gheorghe convoiul se oprește: Onofrei, care era una din călăuzele convoiului, observase un remorcher prins în Dunăre, între slouiri, amenințat să fie spart și înecat. Crișdăful bătea al dracului. Lucrătorii de la Șontea trag atunci tractoarele mai aproape de Ceatol, părăsind traseul luat spre Tulcea. Tractoriștii sînteni aruncă cabluri, peste slouiri, spre marinarii de pe remorcher. Cu mari riscuri, Onofrei se strecoară cu o barcă printre ghețuri și leagă cablurile. Tractoarele încep să tragă remorcherul spre mal. Terenul era alunecos, cauciucurile patinoase și abia după mult timp au început să înainteze. Lucrul ăsta a durat o jumătate de zi, pînă seara tîrziu. Remorcherul a fost tras la mal și cei din Șontea au plecat apoi mai departe, pe malul Dunării, „spre revelion”, care revelion însă trecuse, oamenii se aflau a doua zi după revelion... Au mers mai departe, folosind o bundă parte din noaptea. Lucrătorii care-și aveau familiile în satele aflate în drumul pe care-l parcurgeau, nu s-au mai oprit la casele lor (unul dintre aceștia era și Onofrei), nu s-au mai oprit, zic, la căminele lor, ci au însoțit restul convoiului care trecea să ajungă cu bine la Tulcea, vijorul era periculos, o rătăcire prin girle și prin păduri se putea ușor întâmpla. Au ajuns în sfîrșit a treia zi de la revelion, după prînz, dar nu la Tulcea, nici n-aveau cum, ci în satul Tudor Vladimirescu, aflat pe celalt mal al Dunării. Dunărea nu putea fi traversată cu bărcile, curgeau slouiri din ce în ce mai înalte și se izbeau unele de altele. Dunărea se înfundase la gura dinspre brațul Sulina. Lucrătorii se aflau pe-un mal, iar familiile lor așteptau pe celălalt mal. La Tulcea. Stăteau așa și se priveau unul pe altul. Și pe un mal și pe celălalt cîntau cîteva armonici. Niște sticle cu rachiu cu fost ridicate deasupra capetelor, atîr pe-un mal cî și pe celălalt, în semn de „bun găsit” și „la mulți ani”. Abia spre seară, un remorcher-spîrgător de gheață, care fusese ocupat toată ziua cu desfundarea slouirilor de la intrarea în brațul Sulina a venit să-i transporte pe lucrătorii din Șontea dincolo, la familiile lor. Revelionul a început a treia zi — a încheiat Constantin Ivanov și m-a salutat cu solemnitate.

Ștefan Bănuțescu

Un drum pe dealurile lui Bogdan Amaru — poetul răpus tragic în floarea vîrstei, lăsîndu-și cîntecul neterminat — ne-a evocat, în chiar această toamnă, la început de an școlar, condiția copilăriei lui și a tuturor aceluia din mijlocul cărora a pornit.

Ca să se smulgă din ignoranța și beznă seculară în care erau ținute satele, copilul de țărani de pe aceste dealuri subcarpatice trebuia să înfrunte obstacole de nelncăpuit. Casele sint răsplădate pe distanțe de kilometri. Intre ele, noroaietele și apoi troienele pun adevărate bariere. Familia era claustrată din

au încercat să escaladeze acest zid, năzuind spre lumină, sporindu-și strălucirea cu mîncîșul lui de poeme, a fost și Bogdan Amaru. I-a măcinat existența această școală a copilăriei. I-au măcinat-o, mai departe, anii de fizie din liceu. I-a curmat-o încercarea deznădăduită de a se înscrie în cîmpul artei, înfigînd ca o promisiune pumnul lui de poeme.

Cu aceste gînduri am străbătut din nou dealurile vilcene, către școlile noi ale copiilor de acum.

★

Noiunea de munte, noiunea de pe-

ILIE PURCARU

toamnă pînă în primăvară lingă vatra adesea înghețată, lingă podul întoldeanu na gol. Iarna, percepții se retrăgeau. Se retrăgeau, spre țirgurile de cîmpe, și ceilalți reprezentanți ai ocimurii. Pînă și la primărie se trăgea oblonul; pînă și noii născuți erau declarați cu întîzire, în celălalt anotimp, o dată cu mieii. Zăpada se așternea mineral peste

saj carpatin, s-a asociat în anii noștri cu priveștiștea marilor șantiere. Munte, pentru noi, înseamnă Bicaz. Înseamnă priveștiștea unei văi sălbatice, închisă cu un munte de beton, în asaltul miilor de oameni veniți să stăvălescă așele și să transforme energia lor în lumină. Aceiași lucru s-a întîmplat la Sadu, la Moeroeni, aceeași epopee se scrie acum pe

ȘCOALA ȘI SATUL

aceste așezări ale izolării, pecetluindu-le în tăcere aproape jumătate de an. Socotind existența acestor sate în secole, va trebui să extragem și acest timp nerăit, timpul nopților, timpul iernilor, timpul ignoranței.

Dar era timpul cînd, totuși, în aceste sate bîntuite de mortalitate infantilă, de tuberculoză și foame, inocența copilăriei își cerea dreptul la lumină. Iarna era anotimpul în care copiii acestor sate de munte deveneau eroii unei epopei nescrie încă, neîntîlnite nici în poveștile fraților Grimm, nici în Perault. Cu sacrificii, uneori cu o licărire din așanumit „apostolat”, cite un absolvent de școală normală consimțea să debuteze și să rămîna cîteva trimestre aici. Se inaugura o școală, în casa vreunui gospodar care ceda o chilă, restrîngîndu-se cu familia, cu porcul și cu găinile, în cealaltă. Destinul lui bădăci Vasile din Humulești și al altor dascăli din vremea copilăriei lui Creangă, ca și destinul școlii de atunci, s-au repetat în serie, pînă nu demult. Dar sub hazul amintirilor va trebui să descoperim condiția umilă a copilului Ionică, tragedia unor generații rămase în beznă și uitare pînă la revoluție. În satul lui Bogdan Amaru și în multe din satele vecine, mersul, iarna, la școală, echivala cu o adevărată expediție. Copiii se adunau în cete, înarmați cu ciomege și felinare, pornind, pe întuneric, spre școală, cale de cîteva kilometri. În satul lui Bălcescu, pe Topolog, drumul pînă la școală, din văile și fundăturile în care e răspîndit satul, ținea, de asemenea, kilometri și ore. Un localnic și-a amintit și ne-a povestit înfruntarea unei cete de copii cu o haită de lupi. Nu se luminase încă de ziuă și copiii, porniți cu felinarele spre școală, se simțeau urmăriti. Troiene mari, ger, casele departe. Puștii s-au strîns unul într-altul, țîpînd. Știau că nu se pot apăra decît cu hăcările, cu focul. Felinarele li-căreau slab. Ar fi trebuit, pentru aceasta, să aprindă cărțile și caietele. Dar acestea costau scump, costau o groază de bani. Au țîpat mai departe, au așteptat să se facă lumină. Au ajuns spre amiază la școală, dar au găsit-o incuiată. Învățătorul plecase. Izgonit de mizeria locului, se mutase aiurea, se mutase-n alt sat. În acel an, la Bălcești, școala n-a mai funcționat.

Oamenii care să înfrunte lupii, ca să-și cîștige piinea — oameni care să înfrunte fiarele pentru o existență precară — s-au mai văzut și sint, poate, obișnuși pentru țînturile de gheață. Dar copii, copiii urmăriti de lupi, apărîndu-și trăistetele cu cărți și înfruntînd troienele către o școală inexistentă, este o imagine pe care o putea furniza literaturii fantastice doar vechea Romînie. Ne-a impresionat, în povestea aceasta, un amănunt, dintr-un anume punct de vedere incredibil, aproape absurd. Copiii își apăraseră cărțile ca pe o comoară, ca pe un lucru nepus de prețios. Ar fi însemnat să presupunem existența unui cult al cărții în aceste sate de munte, populate de fapt numai cu analfabeți. Dar explicația era alta. Copiii purtau în genți și în trăistetele niște cărți care însemnau sacrificiul unor familii, sacrificiul la modul cel mai direct: „Un singur copil la școala primară într-un sat — scria un ziar, oficios al unui partid burghez, cu 25 de ani în urmă — are nevoie, pentru cărți, de cel puțin 500 lei pe an dacă este în clasa I și a II-a și de 800 lei pentru celelalte clase. Sint oameni care nu au de-o piine, dar 800 de lei? Pe urmă se găsesc oameni nevoiași cu 2-3 și chiar 5-6 copii la școală. Ce fac aceștia? De unde să scoată cei aproape 5.000 lei pentru cărți și rechizite?”

Încercarea de a se smulge din beznă neștiute în se putea face, în aceste condiții, decît pe cale personală, și cu sacrificiul direct. Unul dintre cei care

valea Argeșului. Muntii — cu apele lor — au devenit în anii noștri celălalt ale luminii.

Dar mai sint și satele de munte care n-au intrat încă în istoria noastră nouă cu o asemenea explozie de lumină.

Dar și aceste sate, ca pretutindeni pe cuprinsul țării, sint șantiere, alfel de șantiere ale luminii. Am întîlnit un asemenea șantier la cîteva kilometri de Horezu, în țîntul pitoresc, înmiresmat de brazi și de amintiri istorice, al Bistriței vilcene. M-am oprit la acest șantier miniaturl cu același sentiment de admirație ca în fața construcției unei hidrocentrale. Se construia o școală. Directorul șantierului — directorul școlii. Constructorii — părinți și școlari. 120 de constructori titulari, fiindcă 120 de capi de familie era satul. Dar numărul lor era, de fapt, mult mai mare, fiindcă lucrau pe șantier și femeile, și copiii, și bunicii, pînă la vîrsta cînd se poate ține

mistria în mîni. Cîteva nume de fruntași ai întrecerii, extrase din cronica șantierului: Constantin Ciurea (65 de ani, secretarul organizației de bază din sat; are două nepoțele de vîrstă școlii); frații Elisaveta și Ilie Burto (jute-miști, 18 ani fiecare); Mihai Surlin (73 de ani, o mulțime de nepoți în școala primară); Alexandru Mihăilescu, pensionar, Petre Beleşescu, mecanic pe o locomotivă forestieră, Ștefan V. Barabăucea, Andrei Stoian, Ion Bălăceanu — țărani.

Cîteva episoade din istoria construcției nu sint lipsite de interes. Inițialva construcția aparține învățătorului Ion T. Constantinescu, un dascăl și un comunist pasionat, cum și Sfatului popular local, deputaților care au mobilizat cetățenii. Dar noua școală trebuia să răspundă nollor exigențe ale oamenilor. Proiectul a fost întocmit cu atenție și grijă, confruntat cu dorința cetățenilor de a face din școală o rîndire a întregului sat, cum și cu perspectivele de dezvoltare ale așezării. Și exigențele bîstriștenilor au funcționat mai departe, etapă cu etapă. Cei mai tîni lemnari au ales, din pădurile Bistriței, lemnul cel mai potrivit pentru construcție, același din care s-a ridicat celebra casă a lui Mogos de la Muzeul satului, faima artei populare oltenesi. Pietrișii pricepuți din aceeași comună au extras,

de analfabeți. Dar pădureni de la Brezoi, acești robusoni din Țara Loviștei, au trecut de mult etapa lichidării analfabetismului, etapa generalizării învățămîntului elementar, îndrumîndu-și acum odraslele către învățămîntul mediu, la liceul din sat. Noua școală medie mixtă împlineste în toamna aceasta un an de activitate. La Brezoi, dragostea de carte a molipsit pe toți acești pădureni, izgoniți odinioară de la civilizație și cultură. La cererea localnicilor, în această toamnă s-a deschis și o secție pentru învățămîntul seral. Dragostea de învățatură a molipsit toate vîrstele. Patruzeci de muncitori, tăietori de pădure și-au înscris de pe acum numele în cartea loagele școlii medii, începînd în această toamnă să învețe la „seral”. Printre ei, gateristul Gheorghe Pleșa, în vîrstă de 20 de ani, Gheorghe Rizescu, de 38 ani, etc.

Școala de la Brezoi a devenit o instituție complexă de învățămînt și educație a copiilor. În inventarul vechii școlii de aici nu se afla nimic altceva decît banclo, catedra și poate joarda dascălului. Copiii de acum au la îndemînă, pe lingă săliile spațioase de clasă, laboratoare în care microscopul și aparatul cinematografic au încetat de a mai fi noutăți; nu lipsește echipamentul sportiv; școala dispune, printre altele, și de un automo-

bil „adevărat”, pe care copiii fac aplicații la studiul motoarelor, precum și de o centrală telefonică automată, destinată aceluiași scop. Copiii sint formați ca țîneri luminați, ca cetățeni, ca viitori constructori. Aptitudinile ghicite aici, încă de pe băncile școlii, sint observate și cultivate cu grijă. Ele fac parte din zestrea satului și, poate, cine știe, din zestrea spirituală de talente și capacități pe care le scoate la lumină, le valorifică, le ridică la strălucire, epoca socialismului.

★

O așezare de munte este și la Brezoi. Satul e răspîndit pe mulți kilometri, oamenii sint vestiți tăietori de lemne pe valea Lotrului. Este partea cea mai sălbatică a vechii Oltenii, „Țara Loviștei”, în trecut domnia lupilor, a bolșești și a analfabetismului absolut. La Eliberare s-au numărat aici, la Brezoi, peste 500

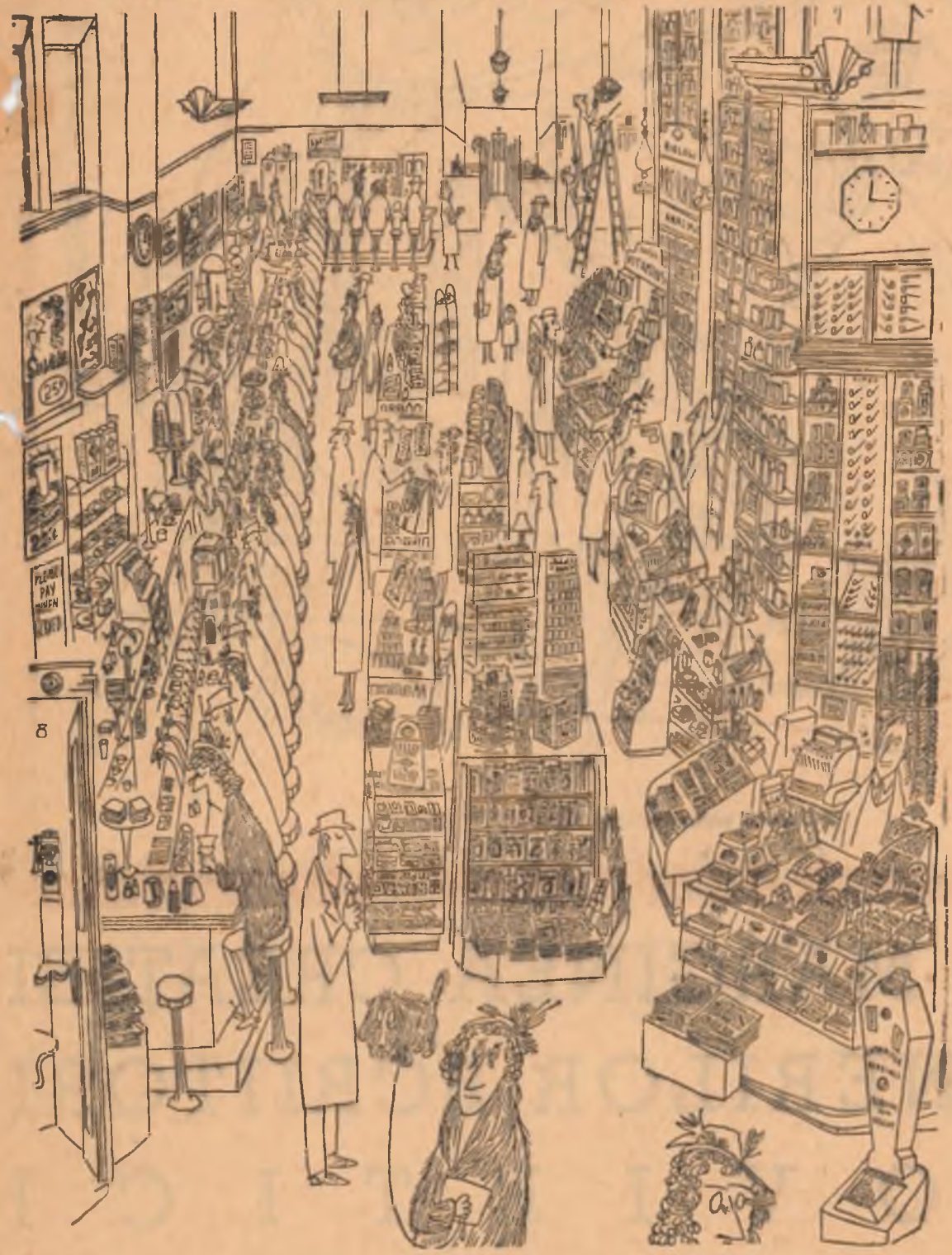

Fotografie: V. ORZA

Ioan Grigorescu

BOWERY — STAREA TUTORILOR POSIBILITATILOR

Desen de STEINBERG (S.U.A.)

După o lună în Manhattan, ai reușit să-ți fixezi pe spinarea de arici a insulei, oțeva puncte de reper.

De o parte și de alta, cele două fluvii care atrag spre gurile lor vapoarele sosite aici de pe toate mările lumii. La nord, rivul Harlem lângă Hudsonul de East River și despartind Manhattanul de Bronx. Spre sud, oceanul. Rupt de restul uscatului prin rețeaua de ape ajunge la liman, Manhattanul aruncă spre fâmișurile înconjurătoare 22 de poduri și tunele subacvatice prin care furnicarul mașinilor se surse neîntrerupt spre întreaga Americă.

Nu e adevărat că cea mai importantă stradă a New Yorkului este luxuosa Fifth Avenue. Nici Madisonul. Nici Broadwayul. Nici măcar Wall Streetul, strada potențailor și a mariei finanțelor. Există o stradă lungă de aproape cinci kilometri întinsă în lungul Hudsonului, de la promontoriul insulei până la strada 70 E. West Side, strada nordului, strada docherilor, a mărfurilor și a muniilor. Pe aici se trec pietoni. Trotuarele au fost aproape pretindinți desființate. Strada e supraetajată și, pe acoperișul ei sprijinit în piloni metalici, trec în viteză limuzine, autobuze și camioane cu mărfuri. Jos, caldarîmul e o neîntreruptă împletitură de asfalt și șine de cale ferată. Trenuri întregi ies din tunelele săpate pe sub Hudson, sau alunecă direct de pe vapoare și ferry-boaturi, traversând strada mereu săpărită de forța mașinilor grele de transport pentru a se opri la rampele de încărcare și descărcare ale Manhattanului. Aici munca nu înțează nici o clipă. Cele mai mari vase ale lumii acvatice acostază în docurile de pe West Side debordând pe uscat sau primind în călele lor burduhanoase milioane de tone de mărfuri. Autocamioanele întrec proporțiile agaselor de cale ferată iar conducătorii lor, adevărați virtuși, arată cu niște zăbrați în mîna cărora volanul unei limuzine pare că s-ar îndoi ca o mărnașă fiartă. Totul geme, scriștăne, huruie și păcăne. Clopotele macaralelor sună, sirenele vapoarelor semnalizează cu fluierături guturale, țigănele locomotivelor și electrocarurilor încrețesc văzduhul. elaxoanele autocamionelor te fac să tresari la fiecare pas. Pretindinți în jur, semafoarele își schimbă ritmic culoarea, dirijind circulația. Trecătorul neobișnuit cu spectacolul dur al muncii e cuprins în acest loc de neliniște război, într-un atelier uriaș în care pretindinți șiroaște metalul topit.

Asurzi de vacarm, mereu amenințați de coloșii care se prăvălesc în jur, dezorientați de inutilitatea sa, zăpăciți de haosul labirintului de asfalt, trecătorul neavizat caută să scape din acest loc spre interiorul insulei.

Și totuși, această mi s-a părut cea mai impunătoare stradă a New Yorkului. Adevărată stradă a tuturor posibilităților e Bowery. Incluzind-o în itinerariile autobuzelor turistice, ea pe una din cele mai tari senzații ale New Yorkului, americani cochetează cu propria lor miserie. Strada aceasta se află în inima Manhattanului nu departe de Wall Street, între Chinatown și Houston Street. Un imens azil de noapte întins pe oțiva kilometri chiar în centrul New Yorkului, la umbra turlelor zgîrte nori care dau orasului acel aspect unic, degajând forță și bogăție. În aparență, Bowery e o stradă ca toate altele, cu slums-uri murdare și magazine de mina a doua specializate în desfașarea de solduri și mărfuri în vechit. Două cinematografe de cartier, citeva zeci, poate o sută de baruri și birturi cu băuturi și minicărări care nu depășesc zece cenți porția, o succursală a băncii lui Morgan, un cabaret al vederelor decăzute, două biserici cu reclame luminoase, douăzeci și opt de „hoteli” care își înfrumuzează patruzeci de casuri ori de noaptea, și un sediu permanent al „Armatei Salvării”. Prezența citorva biutleri pe această stradă ar părea stranie dacă n-am să că totuși sint specializați în desfașarea de pietre și metale prețioase de a căror proveniență e mai bine să nu întrebăm. Dar o dată cu seara, pe această stradă se petrece ceva neobișnuit. Absolut toate magazinele, dughenele biutlierilor, băcăniile, galanteriile, butrăniile ori macelăriele de pe Bowery își galesc vitrinele, nelăsînd nimic tentant dincolo de grila oblonului și de geamul înăpăoa căruia sînt obicei prezentate mărfurile.

Trecătorul, cînd trece aici stînge-ți țigara sau, dacă îți dă mina, înarmează-te cu citeva pachete pe care să le împarți în stînga și în dreapta. Dacă perveala cere să fumezi și tu nu te lași impresionat de năvăla celor ce îți cer o țigară și de injurăturile

lor vulgare, atunci tot vei da de unul care te va urmări pînă la ultimul fum pentru a-ți pescui chiștoțul. Dacă ai un aparat fotografic cu tine ascunde-l sau îți gata să duci tratative cu cei ce se oferă să-ți pozeze în orice poziție, cu condiția ca înainte de a declanșa, să le pui în palmă o jumătate de dolar. Instantaneul e pedepsit în cel mai bun caz numai cu o poezie de injurături. Vei fi un bun confident dacă ești dispus să-ți pui banii la bătaie oferind oțeva „booz-uri” — băutura favorită a oamenilor de pe Bowery, obținută dintr-un amestec de vin iefiș și spirit. Poți afla astfel cele mai diferite destine desvăluite cu lipsa de pudoare a decăderii și cu izbucnirile protestare încurajate de băutura și potolite numai cu băutura.

Dacă nu ești dispus să faci toate acestea, treci pe Bowery repede, cîl poti do repede fără să te apleci în fața vitrinelor și fără să răspunzi celor ce te asostază pentru a-ți cere ceva. Eventual, nu te aventura fără mașină. Cea mai sigură încheșunare, dar și cea mai superficială, o poți face ca cei mai mulți vizitatori, cu autobuzul elegant, cu perne moi și aer condiționat al companiei turistice „Blue Line”.

Indrăznește însă și coboră măcar o singură dată dintre pereții da sticlă „security” ai luxosului autobuz. În strada Bowery trebuie să simți sub talpa piciorului neliniștea trotuarului încălzit de trupurile celor fără cămine, să intri în birturile care își ațesează prețurile micșorîndu-le pe uși, să-ți arunci ochii într-un hotel cu „paturi calde” sau să ascuți o prelegere la „Salvation Army”. Altfel nu poți vorbi despre Bowery.

Omul acesta care stă de pîndă la intersecția dintre Canal Street și Bowery și-a găsit o încheșunare gata să și-o apere de orice adversar cu ghimbele și cu dinții. Are fața motolotită de nesomn, ochii tulburi de foame, hainele ponosite, pantofii spărți, cămașa sportoasă de atit purtat. Stă în spatele semaforului care dirijează circulația mașinilor prin intersecție și, cînd lumina roșie stăvilor de echipament de pe Bowery lăsdnd calea liberă celor de pe Canal Street, se repede cu un somoloz de ziare vechi la prima limuzină și începe să-i curețe cu oțirde parbrizul. N-are prea mult timp să-și facă treaba și nici să se smulgă din torrentul de mașini atunci cînd, în ochiul de sticlă al semaforului, culoarea roșie se stinge iar năvăla mașinilor se dezlănțuie minată de la spate de neîntreruptul convoi. Atunci trebuie să sară pe trotuar ca împins de un resort. Din nenorocire, prezenta generalității yankee în partea stînga a mașinei, la volan, îndrize reflexele omului de pe Bowery obligat să ocotească vehiculul pentru a se pune la adăpost. De cele mai multe ori, fără să ti primit ceva pentru trudă, oțeva apucă să-și

smulgă piciorul de pe caldarîmul înghitit de burtului pentru aer condiționat și la mașinăria de curățit pantofii, ingenioasă Shepherd a pus la dispoziția oamenilor de pe Bowery paturi care, după un ceas de tîhnă se string automat aruncîndu-și victima bulmăcită de somnul întotdeauna prea pe sponci, direct pe podca.

Minunea secolului menită să înlesnească viața oamenilor eliminîndu-și aglomerația, a început pe mina marelui business cu mărurișul. O firmă renumită de băuturi răcoitoare oferă oricui dorote, grațuit, frigider-automat în care, pe lângă caviata pentru păstrarea alimentelor este o rezervă de sticle cu răcoitoare mereu la gheață. N-ai decit să introduci moneda și automatul îți oferă băutura cu dorita. Agenți firmei te vizitează din cînd în cînd, ridică banii din pușcuța automatului și înlocuiește sticlele goale. După un timp, apetiul fiercîntul consumator acoperă costul frigiderului și firma de răcoitoare trece la cîștig curat. Dacă sticlele nu se consumă în ritmul scontat de firmă, darul trece imediat la vecin, fără nici un fel de parlamentări.

Figurile acestora triste, cu o singură expresie comășă turtură, mahmureala aeră alcoolului trez amestecat cu împietirea trăsăturilor pe care țio dă extenuarea fizică, așteptarea reamnată, orientată, budistă, a ceva ce de mult s-a dovedit că e inutil și mai aștepti, lasă pe chipurile pensionarilor lui Shepherd o amprentă asemănătoare cu cea dată de neantul precedat de o beție cu opium. Vegnică grijă a acestor „uitați” e micul chipir, măruntă trudă oricî de negrăit care să le asigure „boozul” alt de pretutînd înlocuiește mîncarea, patul, căldura, făcînd din dughena murdă, adăfumată, cu mese și scune de fier, cu teighea uă îndărărită căreia pîndose ochii rai ai barmanului și labele lui roșii, locul cel mai minunat de pe pămînt.

Pe mesele cu placă de platră, cu picioarele fixate în pliuțe de podca, spre a nu putea fi amestecate în jocul pasiunilor care întotdeauna se încing și se dezlănțuie între cei de-al treilea și al șaptelea „booz” pe aceste mese pe care niciodată n-ă fost pusă prea multă mîncare, se string în cere oțeva sparte ale tuturor nefecărilor surse pe Bowery din toate colțurile metropolei. Cu o jumătate de dolar se intră în bar dimineața, în zorii, imediat după deschidere, și se lese în stradă trziu, după miezul nopții. Dacă „uitatul” n-ă uitat să-l smulgă barmanului ultimii zece cenți pentru patul cu automat de la Shepherd, atunci, inter-necol nocturn e petrecut direct pe trotuar, pe grătarele calde care acoperă rîufăuriile metroului subteran, sau pe sub scările slums-urilor. Forțat să-și ducă viața în cele mai neașteptate împrejurări, omul de pe Bowery a realizat o adevărată performanță în tehnica adaptării la mediu.

A sosit aici de orîndu, cu o mică valiză sau o legătură de cow-boy în care își păstra o cămașă curată, un pantalon de schin și o pereche de pantofi de lucru. Avea cîțiva dolari și numele unui birt de pe Bowery unde trebuia să întreb de prietenul unui prieten al său. Cînd al cîțiva dolari în buzunar, ești adoptat cu cea mai cordială prietenie de strada Bowery. Chiar cel care în viața lui n-ă auzit despre omul care te-a trimis pe Bowery, și se poate da drept prietenul tăut și, bine că n-ă călări nu se poate sta de vorbă mai pînă decît la masa rece, unde, cu placa de ciment lustră, cîntăm un rînd de booz. Nou venit aici, atunci parte de primul ceas de bucurie într-o lume nfi de inospitalieră pînă în momentul cînd a cōs din buzunar miraculoasa hirtie albastră. Decamdată însă, nu observă sau nu vrea să observe, anume a încălzi inimile noilor săi prieteni din jurul mesei, ce anume le-a aprins în ochi această prietenie și ce le-a dezlegat limbile. Mai ales că se vorbește de atîtea procedee de a face bani, și că fiecare din cei prezenți în jurul mesei, n-are decit să întindă mîna, chier aici în Bowery, pe truca, în ciuda murei cam sîfonate a hainelor cam rupte și cam motolotite, să apuce milioane de dolari. Decamdată, povestești te, de unde vii, ce ai reușit să faci acolo, cîl ai căștigat și cum ai „glăcit în Bowery. Dacă ai un scop precis și tu cu-nogîl căle pentru atingerea lui, îți va fi imediat, chiar aici pe loc, în barul afumat sau într-o dughenă, un om care a avut același scop și pe care, bineînțeles, l-ai atins, din moment ce a ajuns pe Bowery. Apoi încep să povestească cetații. La al treilea booz vorbesc toți deodată și se face așa o hărmașie în jurul mesei, încit nu mai poți înțelege o iotă. Cînd între zgomotoșii încinși coboră nostalgia, Amintirea primului in-cuscus, ciuda pe ghinion, blestemul pentru cel ce țio-față ultima șansă și, mai ales, ura seodă, de nemulțumire pe această stradă murdă, impu-tată, plină de bețuri răcoitoare, de poștii nelucru-plecați, de proprietari rai care te sviră fără mîia din pragul ușii lor, unde atit de greu țioal incropit un culcus de ziare vechi și cartoane de ambalaj imprumutate din căruciorul lui Pelle Prentiss...

— Fugi omule, fugi cîl mai repede, fugi din Bowery cîl mai ai timp, altfel vei fi prins, absorbit, înghitit ca de o moară feldă, de lumea „oamenilor uitatli”. N-ai putere s-o faci? Mai sperî încă? Ți vine să crezi povestea norocosului care a găsit chiar aici pe Bowery, în fața circimel lui Shlet un prpmoneu cu o mie de dolari, sau în bunătaea doamnelor din „Salvation Army”, care, oricum, nu te lasă să mori de foame?

— Veți ajunge cînd și acolo, n-avea grijă! și cînd vei ajunge, va fi prea tîrziu să te mai întorci. Clădirea aceasta de pe Bowery, în care s-a instalat „Armata Salvării” e locul unde înstatul poate căpăta o escuță de apă spre a-și potoli o cîlpă setea arzătoare, numai cu condiția de a se lăsa convertit în perfida eredități a poșcîntei. E o clădire albă, joasă în comparație cu performanțele arhitectonice ale metropolei, situată pe cal-tul dintre două străzi, nu departe de cabaretul actorilor — decăzuți — foste glori ale scenei și ocr-nimizate sub nostalgia emblemă a lui „Bowery Follies” unde, seară de seară, se „produce” Armata metoștului englez William Booth de aproape o sută de ani încearcă să „salvaze” lumea ploconiu-du-se în fața binecuvîntatului sae de bani.

Înființată în 1865, la Londra, „Armata Salvării” și-a soldașii ostienți să împinezească întreg pămîntul. Trădășii săi, caporalii, majurii, locotenenții, căpitanii și generalii fără autană, și-au lepădat rusa călugărească îmbrăcîndu-și vestonul galonat pentru a revizui administrația pronică corești după preceptele vieții cazone. Din 1880, de cînd și-a in-

s-a aplicat și la căldura calorică, la aparatul pentru aer condiționat și la mașinăria de curățit pantofii, ingenioasă Shepherd a pus la dispoziția oamenilor de pe Bowery paturi care, după un ceas de tîhnă se string automat aruncîndu-și victima bulmăcită de somnul întotdeauna prea pe sponci, direct pe podca.

Minunea secolului menită să înlesnească viața oamenilor eliminîndu-și aglomerația, a început pe mina marelui business cu mărurișul. O firmă renumită de băuturi răcoitoare oferă oricui dorote, grațuit, frigider-automat în care, pe lângă caviata pentru păstrarea alimentelor este o rezervă de sticle cu răcoitoare mereu la gheață. N-ai decit să introduci moneda și automatul îți oferă băutura cu dorita. Agenți firmei te vizitează din cînd în cînd, ridică banii din pușcuța automatului și înlocuiește sticlele goale. După un timp, apetiul fiercîntul consumator acoperă costul frigiderului și firma de răcoitoare trece la cîștig curat. Dacă sticlele nu se consumă în ritmul scontat de firmă, darul trece imediat la vecin, fără nici un fel de parlamentări.

Figurile acestora triste, cu o singură expresie comășă turtură, mahmureala aeră alcoolului trez amestecat cu împietirea trăsăturilor pe care țio dă extenuarea fizică, așteptarea reamnată, orientată, budistă, a ceva ce de mult s-a dovedit că e inutil și mai aștepti, lasă pe chipurile pensionarilor lui Shepherd o amprentă asemănătoare cu cea dată de neantul precedat de o beție cu opium. Vegnică grijă a acestor „uitați” e micul chipir, măruntă trudă oricî de negrăit care să le asigure „boozul” alt de pretutînd înlocuiește mîncarea, patul, căldura, făcînd din dughena murdă, adăfumată, cu mese și scune de fier, cu teighea uă îndărărită căreia pîndose ochii rai ai barmanului și labele lui roșii, locul cel mai minunat de pe pămînt.

Pe mesele cu placă de platră, cu picioarele fixate în pliuțe de podca, spre a nu putea fi amestecate în jocul pasiunilor care întotdeauna se încing și se dezlănțuie între cei de-al treilea și al șaptelea „booz” pe aceste mese pe care niciodată n-ă fost pusă prea multă mîncare, se string în cere oțeva sparte ale tuturor nefecărilor surse pe Bowery din toate colțurile metropolei. Cu o jumătate de dolar se intră în bar dimineața, în zorii, imediat după deschidere, și se lese în stradă trziu, după miezul nopții. Dacă „uitatul” n-ă uitat să-l smulgă barmanului ultimii zece cenți pentru patul cu automat de la Shepherd, atunci, inter-necol nocturn e petrecut direct pe trotuar, pe grătarele calde care acoperă rîufăuriile metroului subteran, sau pe sub scările slums-urilor. Forțat să-și ducă viața în cele mai neașteptate împrejurări, omul de pe Bowery a realizat o adevărată performanță în tehnica adaptării la mediu.

A sosit aici de orîndu, cu o mică valiză sau o legătură de cow-boy în care își păstra o cămașă curată, un pantalon de schin și o pereche de pantofi de lucru. Avea cîțiva dolari și numele unui birt de pe Bowery unde trebuia să întreb de prietenul unui prieten al său. Cînd al cîțiva dolari în buzunar, ești adoptat cu cea mai cordială prietenie de strada Bowery. Chiar cel care în viața lui n-ă auzit despre omul care te-a trimis pe Bowery, și se poate da drept prietenul tăut și, bine că n-ă călări nu se poate sta de vorbă mai pînă decît la masa rece, unde, cu placa de ciment lustră, cîntăm un rînd de booz. Nou venit aici, atunci parte de primul ceas de bucurie într-o lume nfi de inospitalieră pînă în momentul cînd a cōs din buzunar miraculoasa hirtie albastră. Decamdată însă, nu observă sau nu vrea să observe, anume a încălzi inimile noilor săi prieteni din jurul mesei, ce anume le-a aprins în ochi această prietenie și ce le-a dezlegat limbile. Mai ales că se vorbește de atîtea procedee de a face bani, și că fiecare din cei prezenți în jurul mesei, n-are decit să întindă mîna, chier aici în Bowery, pe truca, în ciuda murei cam sîfonate a hainelor cam rupte și cam motolotite, să apuce milioane de dolari. Decamdată, povestești te, de unde vii, ce ai reușit să faci acolo, cîl ai căștigat și cum ai „glăcit în Bowery. Dacă ai un scop precis și tu cu-nogîl căle pentru atingerea lui, îți va fi imediat, chiar aici pe loc, în barul afumat sau într-o dughenă, un om care a avut același scop și pe care, bineînțeles, l-ai atins, din moment ce a ajuns pe Bowery. Apoi încep să povestească cetații. La al treilea booz vorbesc toți deodată și se face așa o hărmașie în jurul mesei, încit nu mai poți înțelege o iotă. Cînd între zgomotoșii încinși coboră nostalgia, Amintirea primului in-cuscus, ciuda pe ghinion, blestemul pentru cel ce țio-față ultima șansă și, mai ales, ura seodă, de nemulțumire pe această stradă murdă, impu-tată, plină de bețuri răcoitoare, de poștii nelucru-plecați, de proprietari rai care te sviră fără mîia din pragul ușii lor, unde atit de greu țioal incropit un culcus de ziare vechi și cartoane de ambalaj imprumutate din căruciorul lui Pelle Prentiss...

— Fugi omule, fugi cîl mai repede, fugi din Bowery cîl mai ai timp, altfel vei fi prins, absorbit, înghitit ca de o moară feldă, de lumea „oamenilor uitatli”. N-ai putere s-o faci? Mai sperî încă? Ți vine să crezi povestea norocosului care a găsit chiar aici pe Bowery, în fața circimel lui Shlet un prpmoneu cu o mie de dolari, sau în bunătaea doamnelor din „Salvation Army”, care, oricum, nu te lasă să mori de foame?

— Veți ajunge cînd și acolo, n-avea grijă! și cînd vei ajunge, va fi prea tîrziu să te mai întorci. Clădirea aceasta de pe Bowery, în care s-a instalat „Armata Salvării” e locul unde înstatul poate căpăta o escuță de apă spre a-și potoli o cîlpă setea arzătoare, numai cu condiția de a se lăsa convertit în perfida eredități a poșcîntei. E o clădire albă, joasă în comparație cu performanțele arhitectonice ale metropolei, situată pe cal-tul dintre două străzi, nu departe de cabaretul actorilor — decăzuți — foste glori ale scenei și ocr-nimizate sub nostalgia emblemă a lui „Bowery Follies” unde, seară de seară, se „produce” Armata metoștului englez William Booth de aproape o sută de ani încearcă să „salvaze” lumea ploconiu-du-se în fața binecuvîntatului sae de bani.

Înființată în 1865, la Londra, „Armata Salvării” și-a soldașii ostienți să împinezească întreg pămîntul. Trădășii săi, caporalii, majurii, locotenenții, căpitanii și generalii fără autană, și-au lepădat rusa călugărească îmbrăcîndu-și vestonul galonat pentru a revizui administrația pronică corești după preceptele vieții cazone. Din 1880, de cînd și-a in-

ceput operațiunile cu crucea și palma întinsă spre bogătași „Lumii noi”, visteria pămîntescă a creșterii armate a ajuns să se impună ca unul din erio mai solide capităliuri. Conducîndu-se după maxima eclesiastică „ce dai cu o mină, dumnezeu îți întoarce înzecit” căpeteniile „Armatei Salvării” au zecuit întotdeauna danile filantropice ale instărilor împărțindu-le săracilor convertiți la împă-carea din clasă și la poșcîntă, exact atit cît le cerea dictonul. Crucile sale de neon s-au aprins prospere în toată lumea apusului. Dar pe Bowery, în ciuda permanenței neonului, rățucitul nu poate bate oricînd la poarta de sub cruce, ci numai atunci cînd pe panoul afișat ca o gazetă de perete pe atul olădril apare anunțul unei milosirdi sim-panicoase, ori prezența unui predicator care ține să-și facă faima de afiș, leculdu cu un bild de lință, foamea „uitatli”.

De obicei, pronic celor 256 de dumnezei mai mari sau mai mici îngrămădiți în cerul de deasupra Manhattanului pentru a reprezenta tot atitea confesiuni religioase, este prezentă la „Salvation Army” sub forma unui cazan cu fierțură, doar de trei ori pe săptămîna, la ore fixe, pe care, deac le pierzi, ești pierdut și pentru mîla cerească. De aceea, în zilele cînd se stie că atotputernicul își îndreaptă privirile spre Bowery, oricine se consideră un „forgotten men” se bulucește încă din zori la usa „Armatei Salvării” așteptînd ca numeroșii dumnezei ai tuturor americanilor să-și dezlege bazele dărniciile. Mesagerii celui mai important dintre ei, slujbași ai „Armatei Salvării” de trele ori pe săptămîna, la ore fixe, pe care, deac le pierzi, ești pierdut și pentru mîla cerească. De aceea, în zilele cînd se stie că atotputernicul își îndreaptă privirile spre Bowery, oricine se consideră un „forgotten men” se bulucește încă din zori la usa „Armatei Salvării” așteptînd ca numeroșii dumnezei ai tuturor americanilor să-și dezlege bazele dărniciile. Mesagerii celui mai important dintre ei, slujbași ai „Armatei Salvării” de trele ori pe săptămîna, la ore fixe, pe care, deac le pierzi, ești pierdut și pentru mîla cerească. De aceea, în zilele cînd se stie că atotputernicul își îndreaptă privirile spre Bowery, oricine se consideră un „forgotten men” se bulucește încă din zori la usa „Armatei Salvării” așteptînd ca numeroșii dumnezei ai tuturor americanilor să-și dezlege bazele dărniciile. Mesagerii celui mai important dintre ei, slujbași ai „Armatei Salvării” de trele ori pe săptămîna, la ore fixe, pe care, deac le pierzi, ești pierdut și pentru mîla cerească. De aceea, în zilele cînd se stie că atotputernicul își îndreaptă privirile spre Bowery, oricine se consideră un „forgotten men” se bulucește încă din zori la usa „Armatei Salvării” așteptînd ca numeroșii dumnezei ai tuturor americanilor să-și dezlege bazele dărniciile. Mesagerii celui mai important dintre ei, slujbași ai „Armatei Salvării” de trele ori pe săptămîna, la ore fixe, pe care, deac le pierzi, ești pierdut și pentru mîla cerească. De aceea, în zilele cînd se stie că atotputernicul își îndreaptă privirile spre Bowery, oricine se consideră un „forgotten men” se bulucește încă din zori la usa „Armatei Salvării” așteptînd ca numeroșii dumnezei ai tuturor americanilor să-și dezlege bazele dărniciile. Mesagerii celui mai important dintre ei, slujbași ai „Armatei Salvării” de trele ori pe săptămîna, la ore fixe, pe care, deac le pierzi, ești pierdut și pentru mîla cerească. De aceea, în zilele cînd se stie că atotputernicul își îndreaptă privirile spre Bowery, oricine se consideră un „forgotten men” se bulucește încă din zori la usa „Armatei Salvării” așteptînd ca numeroșii dumnezei ai tuturor americanilor să-și dezlege bazele dărniciile. Mesagerii celui mai important dintre ei, slujbași ai „Armatei Salvării” de trele ori pe săptămîna, la ore fixe, pe care, deac le pierzi, ești pierdut și pentru mîla cerească. De aceea, în zilele cînd se stie că atotputernicul își îndreaptă privirile spre Bowery, oricine se consideră un „forgotten men” se bulucește încă din zori la usa „Armatei Salvării” așteptînd ca numeroșii dumnezei ai tuturor americanilor să-și dezlege bazele dărniciile. Mesagerii celui mai important dintre ei, slujbași ai „Armatei Salvării” de trele ori pe săptămîna, la ore fixe, pe care, deac le pierzi, ești pierdut și pentru mîla cerească. De aceea, în zilele cînd se stie că atotputernicul își îndreaptă privirile spre Bowery, oricine se consideră un „forgotten men” se bulucește încă din zori la usa „Armatei Salvării” așteptînd ca numeroșii dumnezei ai tuturor americanilor să-și dezlege bazele dărniciile. Mesagerii celui mai important dintre ei, slujbași ai „Armatei Salvării” de trele ori pe săptămîna, la ore fixe, pe care, deac le pierzi, ești pierdut și pentru mîla cerească. De aceea, în zilele cînd se stie că atotputernicul își îndreaptă privirile spre Bowery, oricine se consideră un „forgotten men” se bulucește încă din zori la usa „Armatei Salvării” așteptînd ca numeroșii dumnezei ai tuturor americanilor să-și dezlege bazele dărniciile. Mesagerii celui mai important dintre ei, slujbași ai „Armatei Salvării” de trele ori pe săptămîna, la ore fixe, pe care, deac le pierzi, ești pierdut și pentru mîla cerească. De aceea, în zilele cînd se stie că atotputernicul își îndreaptă privirile spre Bowery, oricine se consideră un „forgotten men” se bulucește încă din zori la usa „Armatei Salvării” așteptînd ca numeroșii dumnezei ai tuturor americanilor să-și dezlege bazele dărniciile. Mesagerii celui mai important dintre ei, slujbași ai „Armatei Salvării” de trele ori pe săptămîna, la ore fixe, pe care, deac le pierzi, ești pierdut și pentru mîla cerească. De aceea, în zilele cînd se stie că atotputernicul își îndreaptă privirile spre Bowery, oricine se consideră un „forgotten men” se bulucește încă din zori la usa „Armatei Salvării” așteptînd ca numeroșii dumnezei ai tuturor americanilor să-și dezlege bazele dărniciile. Mesagerii celui mai important dintre ei, slujbași ai „Armatei Salvării” de trele ori pe săptămîna, la ore fixe, pe care, deac le pierzi, ești pierdut și pentru mîla cerească. De aceea, în zilele cînd se stie că atotputernicul își îndreaptă privirile spre Bowery, oricine se consideră un „forgotten men” se bulucește încă din zori la usa „Armatei Salvării” așteptînd ca numeroșii dumnezei ai tuturor americanilor să-și dezlege bazele dărniciile. Mesagerii celui mai important dintre ei, slujbași ai „Armatei Salvării” de trele ori pe săptămîna, la ore fixe, pe care, deac le pierzi, ești pierdut și pentru mîla cerească. De aceea, în zilele cînd se stie că atotputernicul își îndreaptă privirile spre Bowery, oricine se consideră un „forgotten men” se bulucește încă din zori la usa „Armatei Salvării” așteptînd ca numeroșii dumnezei ai tuturor americanilor să-și dezlege bazele dărniciile. Mesagerii celui mai important dintre ei, slujbași ai „Armatei Salvării” de trele ori pe săptămîna, la ore fixe, pe care, deac le pierzi, ești pierdut și pentru mîla cerească. De aceea, în zilele cînd se stie că atotputernicul își îndreaptă privirile spre Bowery, oricine se consideră un „forgotten men” se bulucește încă din zori la usa „Armatei Salvării” așteptînd ca numeroșii dumnezei ai tuturor americanilor să-și dezlege bazele dărniciile. Mesagerii celui mai important dintre ei, slujbași ai „Armatei Salvării” de trele ori pe săptămîna, la ore fixe, pe care, deac le pierzi, ești pierdut și pentru mîla cerească. De aceea, în zilele cînd se stie că atotputernicul își îndreaptă privirile spre Bowery, oricine se consideră un „forgotten men” se bulucește încă din zori la usa „Armatei Salvării” așteptînd ca numeroșii dumnezei ai tuturor americanilor să-și dezlege bazele dărniciile. Mesagerii celui mai important dintre ei, slujbași ai „Armatei Salvării” de trele ori pe săptămîna, la ore fixe, pe care, deac le pierzi, ești pierdut și pentru mîla cerească. De aceea, în zilele cînd se stie că atotputernicul își îndreaptă privirile spre Bowery, oricine se consideră un „forgotten men” se bulucește încă din zori la usa „Armatei Salvării” așteptînd ca numeroșii dumnezei ai tuturor americanilor să-și dezlege bazele dărniciile. Mesagerii celui mai important dintre ei, slujbași ai „Armatei Salvării” de trele ori pe săptămîna, la ore fixe, pe care, deac le pierzi, ești pierdut și pentru mîla cerească. De aceea, în zilele cînd se stie că atotputernicul își îndreaptă privirile spre Bowery, oricine se consideră un „forgotten men” se bulucește încă din zori la usa „Armatei Salvării” așteptînd ca numeroșii dumnezei ai tuturor americanilor să-și dezlege bazele dărniciile. Mesagerii celui mai important dintre ei, slujbași ai „Armatei Salvării” de trele ori pe săptămîna, la ore fixe, pe care, deac le pierzi, ești pierdut și pentru mîla cerească. De aceea, în zilele cînd se stie că atotputernicul își îndreaptă privirile spre Bowery, oricine se consideră un „forgotten men” se bulucește încă din zori la usa „Armatei Salvării” așteptînd ca numeroșii dumnezei ai tuturor americanilor să-și dezlege bazele dărniciile. Mesagerii celui mai important dintre ei, slujbași ai „Armatei Salvării” de trele ori pe săptămîna, la ore fixe, pe care, deac le pierzi, ești pierdut și pentru mîla cerească. De aceea, în zilele cînd se stie că atotputernicul își îndreaptă privirile spre Bowery, oricine se consideră un „forgotten men” se bulucește încă din zori la usa „Armatei Salvării” așteptînd ca numeroșii dumnezei ai tuturor americanilor să-și dezlege bazele dărniciile. Mesagerii celui mai important dintre ei, slujbași ai „Armatei Salvării” de trele ori pe săptămîna, la ore fixe, pe care, deac le pierzi, ești pierdut și pentru mîla cerească. De aceea, în zilele cînd se stie că atotputernicul își îndreaptă privirile spre Bowery, oricine se consideră un „forgotten men” se bulucește încă din zori la usa „Armatei Salvării” așteptînd ca numeroșii dumnezei ai tuturor americanilor să-și dezlege bazele dărniciile. Mesagerii celui mai important dintre ei, slujbași ai „Armatei Salvării” de trele ori pe săptămîna, la ore fixe, pe care, deac le pierzi, ești pierdut și pentru mîla cerească. De aceea, în zilele cînd se stie că atotputernicul își îndreaptă privirile spre Bowery, oricine se consideră un „forgotten men” se bulucește încă din zori la usa „Armatei Salvării” așteptînd ca numeroșii dumnezei ai tuturor americanilor să-și dezlege bazele dărniciile. Mesagerii celui mai important dintre ei, slujbași ai „Armatei Salvării” de trele ori pe săptămîna, la ore fixe, pe care, deac le pierzi, ești pierdut și pentru mîla cerească. De aceea, în zilele cînd se stie că atotputernicul își îndreaptă privirile spre Bowery, oricine se consideră un „forgotten men” se bulucește încă din zori la usa „Armatei Salvării” așteptînd ca numeroșii dumnezei ai tuturor americanilor să-și dezlege bazele dărniciile. Mesagerii celui mai important dintre ei, slujbași ai „Armatei Salvării” de trele ori pe săptămîna, la ore fixe, pe care, deac le pierzi, ești pierdut și pentru mîla cerească. De aceea, în zilele cînd se stie că atotputernicul își îndreaptă privirile spre Bowery, oricine se consideră un „forgotten men” se bulucește încă din zori la usa „Armatei Salvării” așteptînd ca numeroșii dumnezei ai tuturor americanilor să-și dezlege bazele dărniciile. Mesagerii celui mai important dintre ei, slujbași ai „Armatei Salvării” de trele ori pe săptămîna, la ore fixe, pe care, deac le pierzi, ești pierdut și pentru mîla cerească. De aceea, în zilele cînd se stie că atotputernicul își îndreaptă privirile spre Bowery, oricine se consideră un „forgotten men” se bulucește încă din zori la usa „Armatei Salvării” așteptînd ca numeroșii dumnezei ai tuturor americanilor să-și dezlege bazele dărniciile. Mesagerii celui mai important dintre ei, slujbași ai „Armatei Salvării” de trele ori pe săptămîna, la ore fixe, pe care, deac le pierzi, ești pierdut și pentru mîla cerească. De aceea, în zilele cînd se stie că atotputernicul își îndreaptă privirile spre Bowery, oricine se consideră un „forgotten men” se bulucește încă din zori la usa „Armatei Salvării” așteptînd ca numeroșii dumnezei ai tuturor americanilor să-și dezlege bazele dărniciile. Mesagerii celui mai important dintre ei, slujbași ai „Armatei Salvării” de trele ori pe săptămîna, la ore fixe, pe care, deac le pierzi, ești pierdut și pentru mîla cerească. De aceea, în zilele cînd se stie că atotputernicul își îndreaptă privirile spre Bowery, oricine se consideră un „forgotten men” se bulucește încă din zori la usa „Armatei Salvării” așteptînd ca numeroșii dumnezei ai tuturor americanilor să-și dezlege bazele dărniciile. Mesagerii celui mai important dintre ei, slujbași ai „Armatei Salvării” de trele ori pe săptămîna, la ore fixe, pe care, deac le pierzi, ești pierdut și pentru mîla cerească. De aceea, în zilele cînd se stie că atotputernicul își îndreaptă privirile spre Bowery, oricine se consideră un „forgotten men” se bulucește încă din zori la usa „Armatei Salvării” așteptînd ca numeroșii dumnezei ai tuturor americanilor să-și dezlege bazele dărniciile. Mesagerii celui mai important dintre ei, slujbași ai „Armatei Salvării” de trele ori pe săptămîna, la ore fixe, pe care, deac le pierzi, ești pierdut și pentru mîla cerească. De aceea, în zilele cînd se stie că atotputernicul își îndreaptă privirile spre Bowery, oricine se consideră un „forgotten men” se bulucește încă din zori la usa „Armatei Salvării” așteptînd ca numeroșii dumnezei ai tuturor americanilor să-și dezlege bazele dărniciile. Mesagerii celui mai important dintre ei, slujbași ai „Armatei Salvării” de trele ori pe săptămîna, la ore fixe, pe care, deac le pierzi, ești pierdut și pentru mîla cerească. De aceea, în zilele cînd se stie că atotputernicul își îndreaptă privirile spre Bowery, oricine se consideră un „forgotten men” se bulucește încă din zori la usa „Armatei Salvării” așteptînd ca numeroșii dumnezei ai tuturor americanilor să-și dezlege bazele dărniciile. Mesagerii celui mai important dintre ei, slujbași ai „Armatei Salvării” de trele ori pe săptămîna, la ore fixe, pe care, deac le pierzi, ești pierdut și pentru mîla cerească. De aceea, în zilele cînd se stie că atotputernicul își îndreaptă privirile spre Bowery, oricine se consideră un „forgotten men” se bulucește încă din zori la usa „

ȘI DEFAIMĂTORII LUI

Un proces odios a fost înscenat, după cum se știe, împotriva lui Pier Paolo Pasolini, cunoscutul romancier, poet și regizor italian, pe motivul că ar fi jefuit în toată noaptea pe un vânzător de benzina din orașul Latina, depozitându-l de o sumă de câteva mii de lire. În baza unei unice, pe cit de arbitrară mărturie — aceea a vânzătorului de benzina însuși, scriitorul italian a fost condamnat, în primă instanță, la douăzeci de zile închisoare. Acuzarea n-a putut fi susținută până la capăt, dar tribunalul a recurs la un al pretext de condamnare, invinându-l pe Pasolini de port abuziv de armă. Vânzătorul de benzina declarase, între altele, că în momentul cind își depunea banii — strâși în timpul zilei — la un debitor vecin, fusese atacat și amenințat cu revolverul de către Pasolini și pus în imposibilitate de a se apăra. „N-am purtat la mine — a declarat Pasolini — niciodată vreo armă, nici măcar briceag. Cei care mă cunosc știu prea bine că nu sînt în stare să ucid o muscă. Sentința mă umește și mă indignează”. Hotărîrea judecătorească din Latina a fost, de altminteri, înfăptuită pe loc de un numeros public de scriitori, actori de cinema, intelectuali, muncitori și admiratori ai scriitorului, printre care se aflau Alberto Moravia, Laura Betti și alții.

Acestea sînt faptele. Ce se ascunde în dosul lor este ușor de înțeles. Pier Paolo Pasolini reprezintă astăzi în Italia o forță a frontului progresist. El este unul din cei mai talentați romancieri italieni. În cele două opere narative principale ale sale „Ragazzi di vita” (Băieții vieții) și „Una vita violenta” (O viață violentă) demască cu o legitimitate neîndurată și cu mijloace artistice de mare anvergură, groaznică mizerie în care trăiesc straturile populare din centrele aglomerate ale Italiei, în deosebi din Roma. Volumele de versuri ale lui Pasolini publicate pînă în prezent, „Le ceneri di Gramsci” (Cenușa lui Gramsci) și „La religione del miel tempi” (Religia vremurilor mele) palpită de o dragoste pămășească pentru popor. Leit-motivul strofelor sale este vitalitatea, optimismul și puterea de reînnoire spirituală și istorică a omului, depozitate în lumea populară, resurse ale căror debit se menține bogat și intens, în ciuda „incapsulării” aproape stricte în care această lume a fost ținută de două milenii, de către clericalism, clasele feudale și burghezie. În ultimii doi ani, Pasolini și-a făcut, cu regizoratul cinematografic, o armă și mai puternică de luptă împotriva ipocriei și brutalității cu care anumite cercuri conducătoare ale Italiei caută să înăbușe mișcarea generală spre progres și justiție socială a intelectualității italiene. Primul său film, „L'accattone” (Haimanaua) s-a bucurat de un mare succes. Reprezentarea lui în Italia a fost inter-

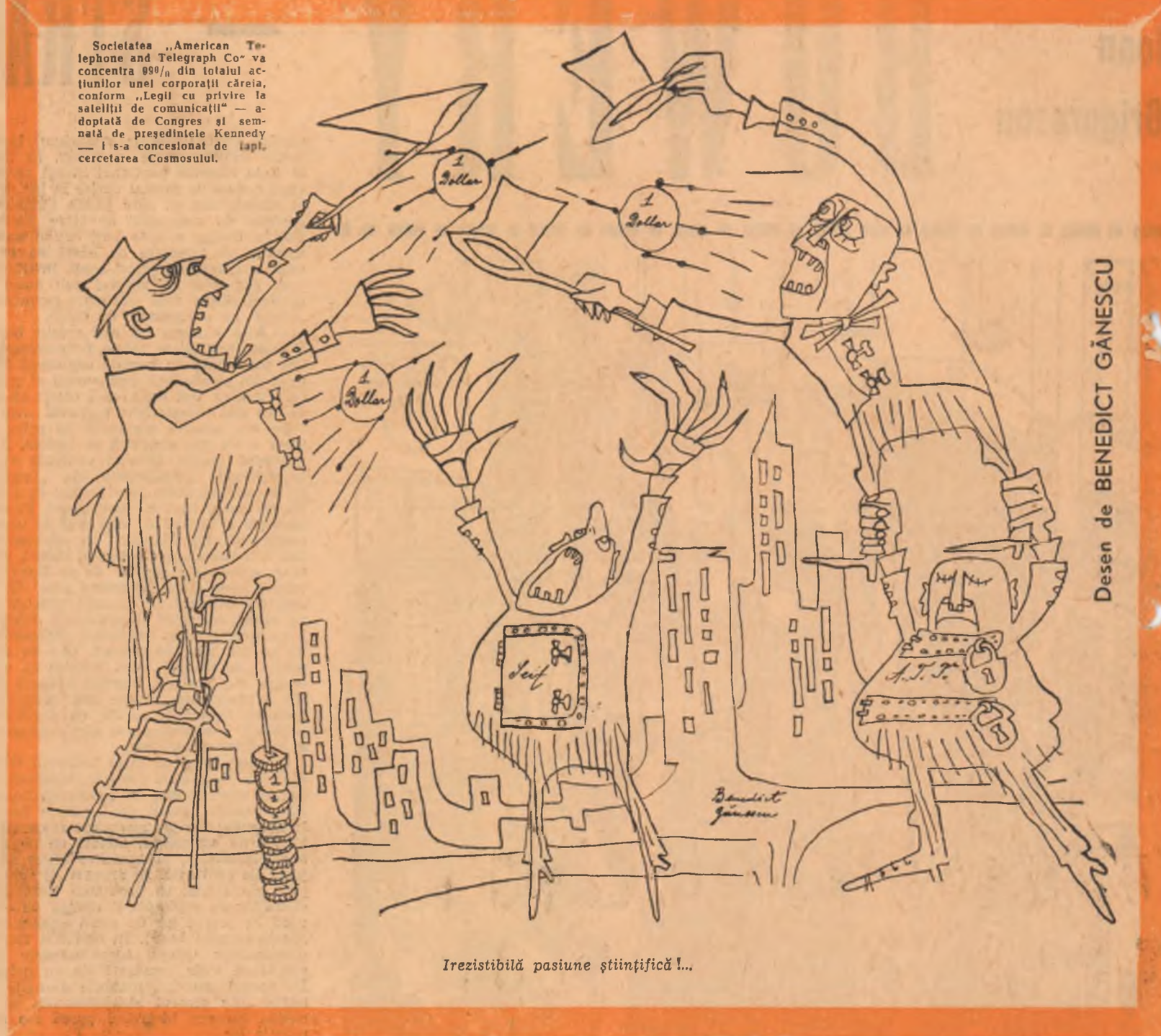
zisă. Un conflict localizat în însuși mediul popular, deosebit de edificator pentru aprofundarea condițiilor concrete de viață ale „multimilor în zădărnici” ale Italiei, este noul său film „Mamma Roma” (Mama Roma). O a treia producție cinematografică a sa, intitulată „Tatăl sălbatic” își trage subiectul din viața unui tânăr stat african. Convingerile ideologice militante ale lui Pasolini l-au adus, încă de mult, în rîndurile Partidului Comunist Italian. Cu puțin trecut de vîrsta de 40 de ani, aflîndu-se deci în deplinătatea forțelor sale de acțiune și de creație, Pasolini manifestă în plus o capacitate personală de energie și neastîmpăr combativă care îl menține neconștient prezent în cele mai curajoase inițiative. Acest scriitor italian este, de exemplu, unul dintre primii care a curmat-o cu „faza protestatară” a acțiunii intelectualității italiene împotriva abuzurilor cenzurii catolice și a trecut la o contra-ofensivă practică.

Era firesc, putem spune, ca ivirea la orizont, cu o relevanță deosebită, a acestui scriitor dinamic, să fie notată fără întîrziere și să alarmeze „eminentele cenuși” (care de data aceasta pot foarte bine să fie „eminente” efective, cardinali ai curiei papale) ale reacționarismului peninsular și cu asupra lui să fie atrasă în mod serios atenția cercurilor guvernante italiene. Încă de la primul său volum de proză „Ragazzi di vita”, Pasolini a fost ținut unui atac brutal de defăimare, ascuns în dosul principiului „moralității artei” și înveșmîntat în proceduri judiciare. Acest prim proces al lui Pasolini a avut meritul de a fi solidarizat, într-o intervenție activă în dezbaterile judiciare, pe mulți scriitori italieni de seamă. Mători principali ai apărării au fost Giuseppe Ungaretti și criticul Carlo Bo. Al doilea roman al lui Pasolini „Una vita violenta” a fost și el obiectul unei așa-zise „confiscări administrative”, care a trebuit să fie pînă la urmă anulată. Filmul „L'accattone” a fost vizionat prima oară la Paris. Nu se știe ce se va alege cu „Mamma Roma”, în care cunoscuta actriță Anna Magnani și-a depus toate eforturile să dea personajului principal întreaga lui acuitate moral-socială.

După toate aceste veritabile agresiuni împotriva scriitorului italian, procesul de „jaf” înscenat împotriva lui apare foarte logic și în aceeași vreme el ni se înfățișează ca un fapt extrem de simptomatic. În adevăr, sarcinile trasate de cercurile obscurantiste (ele însele mai mult sau mai puțin „cenuși”) împotriva mișcării literare progresiste italiene apar abandonate pe seama unor „specialiști” de a șaptea mină. Procesul de „jaf” montat lui Pasolini este senzațional, dar senzațional în primul rînd prin stupiditatea lui. Din acest punct de vedere, el merită din plin imensa publicitate pe care l-a făcut-o presa burgheză. Spre a salva, pînă la urmă, măcar o umbră de temeritate pretextului de inculpare a lui Pasolini — jaf al unei sume de două mii de lire, din partea unei persoane al cărei venit, prin munca și creația sa, se poate cifra în lirele italiene supuse unei inflații cronice, la numeroase milioane — avocatul acuzării a propus, la un moment dat, în hohotul de ris al sălii tribunalului, o expertiză psihiatrică pe seama scriitorului...

Ce dovedește, în chipul cel mai simplu, direct și evident, pentru orice minte sănătoasă, procesul acesta înscenat lui Pier Paolo Pasolini? Părisită de orice urmă de interes din partea cenzurii publice larg, acțiunea de înscenare a procesului este o mișcare retrograde-clericală au recurs din belșug în ultimii ani în Italia, consumă resturile cele mai compromițătoare ale „soluțiilor” sale. Din neputințoasă, inspiratorii acestei acțiuni și-au pierdut capul. Dar găgăuțea acesteia dămnoasă, care sînt regizorii acestui proces împotriva unui mare regizor și scriitor, nu trebuie total sub-evaluate. Însăși absurditatea procesului este un indice de violență disperată care poate desfigura într-o măsură și mai brutală — fie tot așa de meschină — chipul prezant al unei culturi de talia celei italiene.

Dragoș Vrinceanu

Desen de BENEDICT GĂNESCU

Rezistibilă pasiune științifică I...

PE MARGINEA CREAȚIEI TINERILOR SCRITORII SOVIETICI

Revistele literare sovietice din ultima vreme publică în cadrul unor interesante dezbateri despre operele tinerilor prozatori și poeți — păreri critice și ale scriitorilor. Aceste discuții însușițite se datoresc apariției a două importante evenimente în viața literară sovietică și anume — pe de o parte — plenara din septembrie a conducerii organizației scriitorilor din Moscova, la care se va discuta creația tinerilor prozatori, poeți, dramaturgi și critici — iar pe de altă parte — cea de a IV-a Conferință unională a tinerilor scriitori sovietici.

Stepan Petrovici Scipaciov — președintele prezidiului conducerii organizației scriitorilor din Moscova, răspunzînd unui corespondent al revistei Literaturnaia Gazeta, a declarat că scopul acestei pleneare va fi o analiză multilaterală și profundă a creației tinerilor condeieri intrași în literatură în ultimii ani și

mai ales a modului în care s-a răsfrînt în operele lor tot ceea ce au adus nou în viața societății sovietice. Congreșele al XX-lea și al XXII-lea ale P.C.U.S. Vor fi discutate, de asemenea, și planurile de viitor ale tinerilor scriitori. Iată câteva nume ale celor ce vor fi luați în discuție: prozatori V. Aksimov, V. Amilinski, V. Bogomolov, G. Vladimov, I. Kazakov, poeții A. Voznesenski, E. Zvezdenko, R. Kazakov, N. Matveeva, scenaristii și dramaturgii V. Ešov, I. Sobolev, N. Vinogradov, V. Litvinov, V. Turbin. Rapoartele de bază vor fi prezentate de A. Brsciagovski și de I. Smeliakov.

În cadrul dezbaterilor — legate de problema educării și creșterii tinerilor creatori sovietici, cărora le va fi închinată cea de a IV-a Conferință unională a tinerilor scriitori — Literaturnaia Gazeta a publicat și o serie de articole, în care scriitorii și criticii au răspuns unor întrebări puse de revistă.

Interesante au fost mai ales răspunsul tinerele poete sibieriene Maia Borisova, care și-a arătat punctul său de vedere, cu privire la creația scriitorilor de o vîrstă cu ea, articolul lui Vladimir Tibin — „Poezii și autopoortrete” — precum și articolul lui N. Asseev, despre poezia lui V. Nazarenko, publicate în „Zvezda” Nr. 7, arată care este latura profund originală a talentului acestui tînar poet, pe care-l

considerăm drept un continuator al lui Maikowski, fără a fi cituși de puțin un imitator al acestuia.

În revista „Molodaiia Gvardia” Nr. 6, Iuri Belaș, în articolul său „Cînd dincolo de copaci, nu zărești pădurea” critică articolul lui S. Dmitriev — „Debuturile anului” — considerîndu-l unilateral, articolul nefiind în stare să ofere cititorului un tablou exact despre tînăra literatură sovietică — și eroul ei. Revista „Oktiabr” Nr. 8 publică un dialog critic între L. Anninski și L. Kriaciko — doi critici tineri — care astfel au purtat în paginile revistei o aprinsă polemică despre căile de dezvoltare ale tînărului erou din literatura contemporană sovietică, despre căutarea drumului său în viață.

Parcurgînd cu atenție discuțiile legate de creația tinerilor scriitori sovietici, de strădania lor de a înfișa cel mai veridic pe tînărul erou contemporan, aspirațiile lui, căutarea drumului său în viață, citînd paginile acestei tinere literaturi, în mare parte pînă fierbinții de gândire și simțire, ne revine în minte rezultatul anchetei despre tîneri, făcută de ziarul „Komsomolskaia Pravda” acum un an, în care se trăgea concluzia că socialismul a creat o generație înmănată în istoria omenirii.

Veronica Russo

note note

Opera lui Ion Agărbiceanu — care prilejuiește în momentul de față importante manifestări festive, la împlinirea a optzeci de ani din viața al scriitorului — a trecut, firește, peste hotărîțile țării noastre. În Uniunea Sovietică numele lui este scris în mai multe limbi unionale, pe reprezentativă listă a prezentului românesc. Pentru unele pagini evocative și poetice ale sale el a fost comparat adesea cu Turgheniev. Hîncărul extern al operei sale a continuat pe sub chipanșii Italiei, pe platourile vîntoase, pe sub arcadele burgurilor din țara lui Goethe și pe sub arci de tîmni al societății coreană, aducînd pretutindeni, cu înțelepciunea cuvîntului măsurat, prospețimea Tînzărilor natale.

Prezent cu „Feleaga” în „Antologia prozei românești”, editată recent în Bulgaria și cu „Chelie diavolului” într-o culegere apărută în Republica Populară Chineză, el comunică acum cititorului din Italia Suflet ca îndepărtatului cultivator de orez de la capătul continentului asiatic — prin realizarea sa de via în expresie al paginilor sale — mesajul de simțință și frămîntări al celor care au fost dragi întotdeauna: omenii simpli al acestor pămînturi.

„En și filmule mele” se va intitula primul tom dintr-o ediție în cinci volume, care va cuprinde întreaga operă teoretică a marelui cîntăcior acvetic Serghei Eisenstein.

Lucrarea, care va apărea sub îngrijirea Institutului de Istoria Artelor din Moscova, va avea ca redactor-șef pe regizorul Serghei Iutkevici.

În primul volum, cuprinzînd memoriile regizorului Eisenstein, cititorul va lua cunoștință de copilăria și tinerețea tânărului, de începuturile sale în artă, primele filme etc. Urmează volumul vîr și dedicație apelor sale teoretice privind istoria artei. Majoritatea materialelor sînt inedite. Deosebit de interesante se anunță capitolele referitoare la problema montajului cinematografic sau cele care privesc legătura dintre arta cinematografică și celelalte genuri artistice, ca de exemplu muzica și pictura.

Rolul social al cinematografului, importanța sa în educația artistică a maselor sînt tratate pe larg.

Sălbăticia reprimării antide-mocrației din Spania continuă. De curînd, autoritățile franchiste au interzis pe pictorul Augustino Ibarola și pe cel al lui José Jose Maria Moreno Galvan.

note note

Scrisoare din Bruxelles

TUDOR ARGHEZI ȘI POEZIA LUMII

Colecția de poezie „Audiothèque” din Bruxelles s-a îmbogățit de curînd (și aceasta constituie numai un început) cu șase noi culegeri de versuri. Unele din ele au fost publicate și în limba originală, țările reprezentate sînt: U.R.S.S., Bulgaria, Spania, Franța, Portugalia. Acum în urmă a apărut volumul dedicat marilor poezii romine Tudor Arghezi, al cărui elogiu socotesc că nu este nevoie să-l fac pentru propria sa țară, unde uriașul său talent, marea sa personalitate poetică — o știu — sînt admirate după cum merită.

Că n-am izbutit totdeauna să dau versiunii franceze vibrația și extraordinară vigoare a originalului, îmi dau seama prea bine. Chiar dacă n-aș fi reușit decît pe jumătate și într-un singur caz — și mă gîndesc de exemplu, la poemul „Duhovnicăscă” — bucuria mea de a fi contribuit, într-o modestă măsură, să fac cunoscută peste hotare această voce românească puternică și caldă, ar fi mare.

Mă folosesc de prilejul de față să spun un cuvînt și despre colecția „Audiothèque”.

Pentru ca această antologie internațională de poezie să fie dusă la capăt, și în cel mai scurt timp, s-ar cere, evident, ca poezii, scriitorii și traducătorii din toate țările să arate toată atenția acestei probleme pasionante. A-i arăta toată atenția, poate nu este încă deajuns. Ei ar trebui să trimească colecții de texte și să ajute editura la ridicarea acestui monument pe care îl doresc totuși cei ce admiră poezia. Nu e oare aceasta o operă de pace și de înțelegere internațională?

Toate propunerile, toate traducările, toate manuscrisele vor fi primite cu mult interes de către editură, cu singura condiție ca poezii să fie scriitorii adevărați, ca operele alese să prezinte calități în afară de discuție.

În sfîrșit, nu mă îndoiesc că țările lumii vor contribui în mod concret în această operă de mare anvergură, tipărind, în același format și după aceeași criteri, culegeri în limba originală și traduceri din poezii străine, care, de la apariția lor înșiși, s-ar adăuga automat colecției belgiene.

În ceasul cînd omul sovietic se pregătește să pună piciorul pe celelalte planete și să lărgască universul nostru pînă la dimensiunile cosmosului, ar fi timpul ca scriitorii lumii să se înțeleagă, pentru a întocmi, în sfîrșit, această antologie universală a măsurii micii noastre planete.

Îmi îngădui a socoti că apărui meu va trezi interese printr-o poezie romină care, în această întrecere spirituală de poezie, se vor putea afirma cu succes.

Charles Moisse

Poet și critic belgian de astăzi, Charles Moisse (născut în 1916) deținează substanța operei sale în primul rînd experienței dramatice și curajoase a Rezistenței belgiene împotriva coteruptorilor nazizi. El a luat parte activă la această mișcare. Poezia sa cântă și aduce un mesaj de justiție, de pace, de înțelegere între popoare. El crede în om. Volumele sale de versuri cele mai cunoscute sînt intitulale „Presence parmi des hommes” (Prezență printre oameni) și „Le vent qui vient” (Vîntul care vine). El este în același timp un activ traducător. În domeniul din poezia țării lui Arghezi — pe care o intitulă „Tudor Arghezi și poezia lumii”.

Bruxelles a culegerea de traduceri remarcabile din opera lui Tudor Arghezi. Anterior a tipărit, în această colecție, versurile din poezia cehoslovacă Jaroslav Seifert și din poezia bulgară Blaga Dimitrova. Prieten al țării noastre, Charles Moisse urmărește de aproape mișcarea literară românească de astăzi, al cărei puls vigoaros a putut să-l simtă, și mai bine, în timpul unei recente vizite pe care a făcut-o în țara noastră. Publicăm mai sus o scurtă corespondență pe care el o trimite revistei noastre — pe marginea apariției volumului său de traduceri din poezia lui Arghezi — pe care o intitulă „Tudor Arghezi și poezia lumii”.

LUCHIAN: Moș Nicolae cobzoral

Am tras cu vie emoție cotorul mobil al unei cărți-cuții pe care este scris în diferite limbi: „Pictori romini”. Cuția — în format de carte, cu cotor aleniș și scoarțe galbene, alcătuită din material plastic — cuprinde douăzeci și două de diapozitive colorate și o broșură explicativă.

Eram nerăbdător să aflu ce opere de artă românești vor fi răspîndite cu ajutorul noii colecții inițiată de Organizația Națiunilor Unite pentru educație, știință și cultură (U.N.E.S.C.O.) și executată de către „Publicitate filmate de artă și istorie”. Mă bucuram dinainte, cunoscînd însemnătatea acestei colecții, care are menirea de a răspîndi, în întreaga lume, capodoperele create de diferite popoare.

Cu colaborarea Comisiunii naționale romine pentru U.N.E.S.C.O., s-au ales, așadar, douăzeci de opere picturale și s-a tipărit amintita broșură, care cuprinde un text introductiv și comentarea respectivelor diapozitive. Textul și comentariile se datoresc criticului Dan Hăulică.

Ce s-a selectat din creația pictorială noastră din ultima sută de ani? Cercetînd diapozitive — foarte fidèle față de originale — constatăm că alegerea a fost, în general, bine făcută și că într-adevăr operele prezentate constituie culmi ale creativității măștrilor noștri.

Alege din bogata noastră școală de pictură douăzeci și două de lucrări reprezentative nu e deloc ușor. Tocmai datorită acestei limitări, trebuie să renunți la multe opere importante și chiar la unele capodopere foarte semnificative pentru artiștii prezenți totuși în antologie. Sîntem, probabil, doar în fața unei prime serii de selecții, a unei prime antologii, care începe cu Grigorescu și se încheie cu unii măștri, care au apucat

să se manifeste și după 23 august 1944, ca Pallady, Iser și Steriadi. O a doua serie va completa această antologie, aducînd și opere de Ressu și Sirato, absenți acum, precum și cuprinde lucrările măștrilor realismului socialist.

Privind ceea ce s-a ales în această primă antologie, putem spune că alegerea este relevantă și alcătuiește un tot semnificativ. Antologia aceasta de diapozitive colorate demonstrează nu numai viziunea originală și autentică a pictorialului nostru sau măiestria lor. Mai mult decît atât: ea ilustrează adîncă legătură a pictorialului cu realitatea patriei, învederînd însăși evoluția organică a artei noastre, constituirea treptată a unei realități artistice, cu un timbru care poate fi recunoscut”, a unei școli de artă, care alcătuiește „o lume de probleme și atitudini” — după cum subliniază Dan Hăulică în text, observînd, pe bună dreptate, că „această înălțare de eforturi, de-a lungul unui secol de pictură romină, constituie o frumoasă temă de meditație și visare”.

Să trecem puțin în revistă conținutul diapozitivelor. Grigorescu este prezent cu patru tablouri, dintre care acele „Convoni de prizonieri turci” nu a fost pînă acum îndeajuns de valorificat, deși constituie o capodoperă, atît prin omenscul viziunii cit și prin tonalitățile alb-cenușii, atît de sugestive. În locul celorlalte trei, poate că „Peste dealuri și munce”, „Luminii de pădure” și un chip mai atrăgător de țărancă decît cea destul de greoaie, încotornănată cu o maramă lungă, ar fi sugerat și mai viu vastul orizont al creației grigorescane. De asemenea, „Bătrîna de la Brolle” ar fi arătat drumul deschis de Grigorescu lui Petrescu și alții măștri ai unui colorit mai rece și mai dramatic, așa cum „Lăutul” lui Luchian, prezent în antologie, ca și „Anemonele”, arată călea continuată de Tonitza, Andreescu și Luchian sînt semnificative reprezentări, deși regretăm lipsa autopoortretului „Un Zugrav”, cel mai tragic portret din pictura noastră. Petrescu, Pallady, Tonitza, Iser, Bănciță, St. Dimitrescu și Steriadi sînt prezentați cu mai multe

sau cu cite o operă, sugerînd dezvoltarea strălucită a picturii noastre.

Introducerea și comentariile lui Dan Hăulică, scris sub formă de eseu și privind creația noastră, atît în cuprinsul culturii naționale, al culturii legate de popor, cit și în comparație cu arta mondială, slujesc opera de drumului său în viață, citînd paginile acestei tinere literaturi, în mare parte pînă fierbinții de gândire și simțire, ne revine în minte rezultatul anchetei despre tîneri, făcută de ziarul „Komsomolskaia Pravda” acum un an, în care se trăgea concluzia că socialismul a creat o generație înmănată în istoria omenirii.

Sînt o seamă de idei și considerații inedite, foarte interesante, în comentariile lui Dan Hăulică, pe care regretăm că nu avem spațiul de a le semnala. De pildă, cele despre „observația lirică” a lui Luchian, observație care suprimă „distanțele” sau accentuarea acestei caracteristici a tradiției marilor noștri pictori de a nu sacrifica emoția în folosul tehnicii. În schimb, credem că el greșete, însușindu-și vechea și neîntemeiată comparație dintre „morbidezza” lui Modigliani și expresia unor personaje ale lui Tonitza (p. 74) La Tonitza, melancolia are un sens de protest social, iar chipurile de copii nu sînt caracterizate atît prin tristețe, cit prin nevoia de dumirire.

Sperăm că noua carte-cuție își va răspîndi comorile sale cu merită ele, în masele largi ale omenirii, dornice să ne cunoască mai temeinic.

Petru Comarnescu